

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 45 (2727)

Пятніца, 8 лістапада 1974 года

Цана 8 кап.

НЯХАЙ

ЖЫВЕ

57-я

ГАДАВІНА

ВЯЛІКАЙ

КАСТРЫЧНІЦКАЙ

САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ

РЭВАЛЮЦЫІ!

РЭХА «АЎРОРЫ»

Сцягі калыша чуйны вецер,
У кумачовым ззянні дзень.
Ідзе Кастрычнік па планеце,
Хадой упэўненай ідзе.

З часіны той, як залп «Аўроры»
Пранёсся рэхам над Нявой,
Ён мудра сее шчасця зоры
Па-над абуджанай зямлёй.

Вядзе Кастрычнік пакаленні
У новы лад, у новы век,
І з ім заўсёды родны Ленін —
Таварыш, Сябар, Чалавек.

Сцягі калыша чуйны вецер,
У кумачовым ззянні дзень.
Ідзе Кастрычнік па планеце,
Хадой упэўненай ідзе!

Віктар ШЫМУК

АДЗІНСТВА І ЗГУРТАВАНАСЦЬ

ПАД СЦЯГАМ ЛЕНІНІЗМУ

Краіна Саветаў, усё прагрэсуйнае чалавецтва ўрачыста адзначаюць 57-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. З добрым, радасным настроем сустракаюць яе савецкія людзі. Слаўнымі працоўнымі поспехамі на шляху будаўніцтва камуністычнага грамадства азнаменавалі яны свята.

Камуністычная партыя Савецкага Саюза, яе ленынскі Цэнтральны Камітэт, апіраючыся на бязмежную падтрымку і творчую актыўнасць працоўных, працягваюць і развіваюць бессмяротную справу Кастрычніцкай рэвалюцыі. Яна жыве і мацнее ў канкрэтных здзяйсненнях савецкага народа па ажыццяўленню гістарычных рашэнняў XXIV з'езда КПСС, Праграмы міру, прынятай з'ездам.

Па традыцыі напярэдадні свята, 6 лістапада, у Крамлёўскім Палацы з'ездаў сабраліся перадавікі: вытворчасці, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў, дзеячы навукі і культуры, воіны Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту, працаўнікі

Падмаскоўя. Тут адбылося ўрачыстае пасяджэнне Маскоўскага Савета дэпутатаў працоўных і гарадскога камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, прысвечанае 57-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Бурнымі, доўга не змаўкаючымі апладысмантамі сустрэлі ўдзельнікі пасяджэння таварышы Л. І. Брэжнева, Ю. У. Андропова, А. А. Грэчку, В. В. Грышына, А. А. Грамыку, А. П. Кірыленку, А. М. Касыгіна, К. Т. Мазурава, А. Я. Пельшэ, М. В. Падгорнага, Д. С. Палянскага, М. А. Суслана, А. М. Шалепіна, П. Н. Дземічова, Б. М. Панамарова, М. С. Саломенцава, Д. Ф. Усцінава, У. І. Далгіх, І. В. Капітонава, К. Ф. Катусава.

У прэзідыуме былі таксама намеснікі Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і Савета Міністраў СССР, члены Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, ветэраны Камуністычнай партыі, прадстаўнікі савецкіх, партыйных і грамадскіх арганізацый сталіцы, лётчыкі-касма-

наўты СССР, знатныя людзі горада.

У пасяджэнні ўдзельнічалі таксама шматлікія замежныя госці, замежныя дыпламаты. Урачыстае пасяджэнне адкрыў старшыня выканкома Масшава У. Ф. Промыслаў.

Пад сцягамі залы прагучаў Дзяржаўны гімн СССР.

З дакладам цэпла сустрэты прысутнымі выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, міністр замежных спраў СССР А. А. Грамыка.

Урачыстае пасяджэнне закончана. Пад сцягамі залы зноў гучыць Дзяржаўны гімн нашай Радзімы.

Пасля ўрачыстага пасяджэння ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў адбыўся святочны канцэрт.

На канцэрце, які прайшоў з вялікім поспехам, прысутнічалі кіраўнікі партыі і ўрада.

Урачыстыя пасяджэнні, прысвечаныя 57-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі ў сталіцах саюзных рэспублік, іншых гарадах краіны.

ТАСС.

НЯЗГАСНАЕ ПОЛЫМЯ КАСТРЫЧНІКА

Працоўныя Беларусі, як і ўсе савецкія людзі, урачыста адзначаюць 57-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, з горадскага адзначаюць шлях перамог у будаўніцтве сацыялізму і камунізму, які яны прайшлі пад кіраўніцтвам ленынскай Камуністычнай партыі.

Поўныя рашучасці ўмацоўваць магутнасць сацыялістычнай Радзімы, рабочы клас, калгаснае сялянства, інтэлігенцыя рэспублікі самааддана працуюць над ажыццяўленнем гістарычных рашэнняў XXIV з'езда КПСС. Многія калектывы прадпрыемстваў данэрмінова завяршылі выкананне дзяржаўных заданняў, сустрэчных планаў і сацыялістычных абавязанняў у гэтым годзе.

Напярэдадні свята Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР гарача павіншавалі калгаснікаў, рабочых саўгасаў, механізатараў, работнікаў сельскагаспадарчых і нарыхтоўчых органаў, калектывы прамысловых і транспартных прадпрыемстваў, партыйных, савецкіх, графсаюзных і камсамольскіх работнікаў, усіх працоўных Беларускай ССР з пасляховым выкананнем абавяз-

цельстваў па продажу дзяржаве збожжа і бульбы.

Працоўныя рэспублікі, як і ўсё савецкі народ, бясконца ўдзячныя роднай Камуністычнай партыі і Савецкаму ўраду за магчымасць жыць і твораць працаваць ва ўмовах міру.

Учора, 6 лістапада, у Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР адбылося ўрачыстае пасяджэнне Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных з удзелам прадстаўнікоў партыйных, савецкіх, графсаюзных, камсамольскіх і іншых грамадскіх арганізацый, калектываў працоўных і воінаў Савецкай Арміі, прысвечанае 57-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

У глыбіні сцэны — партрэт Уладзіміра Ільіча Ленына — стваральніка Камуністычнай партыі і першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы рабочых і сялян.

18 гадзін. Месцы ў прэзідыуме ўрачыстага пасяджэння займаюць таварышы П. М. Машэраў, А. Н. Аксёнаў, Ц. Я. Кісялёў, У. Ф. Міцкевіч, М. Н. Полазаў, І. Я. Палякоў, А. А. Смірноў, Ф. А. Сурганаў, В. С. Шавялуха, М. І. Лагір, Я. П. Нікулкін, У. І. Падрэз, намеснікі Старшыні Савета Міністраў БССР І. М. Глазкоў, П. Л. Ко-

ханаў, член Ваеннага савета — начальнік Палітпраўлення ЧБВА генерал-лейтэнант А. В. Дзебалюк, першы намеснік камандуючага войскамі ЧБВА генерал-лейтэнант танкавых войскаў М. М. Зайцаў, старшыня выканкома Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных М. В. Кавалёў, ветэраны ленынскай партыі, перадавікі вытворчасці, прадстаўнікі грамадскасці.

Урачыстае пасяджэнне адкрыў першы сакратар Мінскага гаркома КПБ У. А. Ляпёшкін. Гучаць дзяржаўныя гімны Савецкага Саюза і Беларускай ССР.

З вялікім уздымам, пад бурнымі апладысмантамі выбіраецца ганаровы прэзідыум у складзе Палітбюро ЦК КПСС на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Леанідам Ільічам Брэжневым.

З дакладам аб 57-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі выступіў сакратар ЦК КПБ В. С. Шавялуха.

Урачыстае пасяджэнне аб'яўляецца закрытым. Выконваюцца дзяржаўныя гімны СССР і БССР.

Для ўдзельнікаў урачыстага пасяджэння быў дадзены вялікі святочны канцэрт.

БЕЛТА.

У СВЯТОЧНЫХ КАЛОНАХ

МАСКВА

Сталіца нашай Радзімы — Масква ў святочным убранні. Яна стала цэнтрам урачыстасцей, прысвечаных 57-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

7 лістапада. На Цэнтральную трыбуну Маўзалея У. І. Ленына ўзнімаюцца кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада.

10 гадзін раніцы. З варот Спаскай вежы Крамля на адкрытай машыне выязджае міністр абароны СССР Маршал Савецкага Саюза А. А. Грэчка. Ён прымае рапарт камандуючага парадом, начальніка гарнізона горада Масквы — камандуючага войскамі ордэна Ленына Маскоўскай ваеннай акругі генерал-палкоўніка В. І. Говарава і аб'язджае войскамі.

Закончыўшы аб'езд войскаў, міністр абароны СССР А. А. Грэчка ўзыходзіць на трыбуну і гаворыць прамову. Вялічэна і ўрачыста гучыць над Краснай плошчай Гімн Савецкага Саюза, грмыць залы святочнага артылерыйскага салота.

Затым адбыўся ваенны парад.

МІНСК

Вялікую радасць, пачуццё горадскай і націхненна выклікае ў сэрцах савецкіх людзей кожная гадавіна Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Асабліва знамянальным з'явілася сёлетняе свята для сталіцы нашай рэспублікі. Мінск упершыню сустракае яго як горад-герой. Высокае званне шмат да чаго абавязвае. Вось яму гэта думка стала адной з галоўных у афармленні Цэнтральнай плошчы. У глыбіні яе — вялікі транспарант, на ім напісаны словы: «Пад сцягам марксізму-ленінізму, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі ўперад да перамогі камунізму». З другога боку плошчы над трыбунамі — партрэты К. Маркса, Ф. Энгельса, У. І. Ленына і членаў Палітбюро ЦК КПСС. На прылягаючых да плошчы будынках лозунгі і заклікі — «Гораду-герою — ударную працу, высокую культуру і ўзорны парадак», «Заданні пяцігодкі выканаем датэрмінова!»

Набліжаецца пачатак парада.

На трыбуну падымаюцца таварышы П. М. Машэраў, А. Н. Аксёнаў, Ц. Я. Кісялёў, А. Т. Кузьмін, У. Ф. Міцкевіч, М. Н. Полазаў, І. Я. Палякоў, А. А. Смірноў, Ф. А. Сурганаў, В. С. Шавялуха, М. І. Лагір, Я. П. Нікулкін, У. І. Падрэз.

11 гадзін раніцы. На Цэнтральную плошчу ўязджае камандуючы войскамі Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі генерал-палкоўнік І. М. Трацяк. Начальнік Мінскага гарнізона, генерал-лейтэнант танкавых войскаў М. М. Зайцаў дакладвае аб гатоўнасці войскаў да парада.

Генерал-палкоўнік І. М. Трацяк аб'язджае істраецкія войскі, віншуе воінаў са святам Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі аб'езд войскаў, камандуючы ўзыходзіць на ўрадавую трыбуну. Ад імя і па даручэнню Цэнтральнага Камітэта КПБ і ўрада Беларусі ён вітае і віншуе воінаў акругі і ўсіх працоўных рэ-

спублікі з 57-й гадавінай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Магутнае салдацкае «ўра!» пракатваецца па плошчы. Вялічэна гучаць гімны Савецкага Саюза і Беларускай ССР. Грмыць залпы артылерыйскага салота.

Пачынаецца ваенны парад. Па традыцыі яго адкрываюць юныя барабаншчыкі. Услед за імі, чаканячы крок, праходзіць калона афіцэраў, затым — слухачы Мінскага вышэйшага інжынернага зенітна-ракетнага вучылішча. Трыбуны апладысмантамі сустракаюць прадстаўнікоў розных родаў войскаў, самых юных удзельнікаў парада — выхаванцаў Сувороўскага вучылішча.

Кароткі перапынак. І выйшаў на плошчу магутнай лавінай рухаецца грозная баявая тэхніка.

Парад завяршаецца праходжаннем зводнага ваеннага аркестра.

І зноў над плошчай гучаць святочныя маршы. Пачынаецца дэманстрацыя працоўных Беларускай сталіцы. Па плошчы праносяць авіяны працоўнай і баявой славы сцяг Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных, памятыя і пераходныя сцягі ЦК КПБ. Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР, Савета Міністраў БССР і Бельсаўпрофа.

Ідзе калона ветэранаў ленынскай партыі — тыя, хто ўдзельнічаў у рэвалюцыі, хто абараняў яе заваёвы ў суровых баях з ворагамі, хто ў гады першых пяцігодак адыдаваў усе свае сілы і веды ўмацаванню магутнасці Радзімы. Ветэраны нясуць партрэты К. Маркса, Ф. Энгельса, У. І. Ленына, членаў і кандыдатаў у члены Палітбюро ЦК КПСС. За імі з чырвонымі сцягамі ў руках праходзяць па плошчы сцяганосцы.

Пад гукі зводнага аркестра на плошчу выходзяць святочна ўпрыгожаныя калоны Ленынскага, Цэнтральнага, Савецкага, Фрунзенскага, Заводскага, Першамайскага раёнаў. Міма трыбун ідуць калектывы заволаў станкабудуўнічага і мотавеласіпеднага, трыкатажнай фабрыкі «Прагрэс» і кандытарскай — «Камунарка», скур-галантарэйнай фабрыкі імя В. У. Куйбышава і камвольнага камбіната, завода халадзільнікаў, вытворчых аб'яднанняў «Прамень», «Камсамолка», прадстаўнікі праектных і навукова-даследчых інстытутаў. Транспаранты і дыяграмы расказваюць аб іх працоўных перамогах.

У святочных калонах, впрыгожаных чырвонымі сцягамі, ідуць студэнты вышэйшых і навучэнцы сярэдніх навучальных устаноў, працаўнікі прадпрыемстваў быту і грамадскага харчавання, медыцынскія работнікі і служачыя дзяржаўных устаноў. Апладысмантамі сустракаюць трыбуны прадстаўнікоў творчых арганізацый.

...Святочная дэманстрацыя ў горадзе-героі Мінску яшчэ раз пацвердзіла імкненне мінчан да новых здзяйсненняў у імя камунізму, згуртаванасць вакол Камуністычнай партыі — натхніцеля і арганізатара ўсіх перамог савецкага народа.

Мінск, 7 лістапада 1974 г. Святочная дэманстрацыя працоўных.

Фота Ф. БАЧЫЛЫ.

АБ ПРЫСУДЖЭННІ ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЙ СССР 1974 ГОДА Ў ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ

Цэнтральны Камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР, разгледзеўшы прапанову Камітэта па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктурны пры Саўеце Міністраў СССР, пастаўляючы прэмію Дзяржаўнай прэміі СССР 1974 года:

1. **Апатаву** Міхаілу Уладзіміравічу, заслужанаму дзеячу мастацтваў РСФСР, доктару мастацтвазнаўства, прэзідэнтаму члену Акадэміі мастацтваў СССР, — за працы па гісторыі рускага і савецкага мастацтва: «Эцюды па гісторыі рускага мастацтва», «Скарбы рускага мастацтва XI—XVI стагоддзяў (жывапіс)», «Андрэй Рублёў».

2. **Біешу** Марыі Лук'янаўне, народнай артыстцы СССР, — за канцэртную праграму, прысвечаную 50-годдзю ўсталявання СССР, і выкананне партыі ў операх «Герцічная балада» А. Стэрчы, «Трубадур» Д. Вердзі, «Яўгеній Анегін» П. Чайкоўскага.

3. **Быкаву** Васілію Уладзіміравічу, пісьменніку, — за аповесці «Абеліск», «Дажыць да святання».

4. **Яфрэмаву** Алегу Мікалаевічу, народнаму артысту РСФСР, рэжысёру, **Сумбазашвілі** Іосіфу Георгіевічу, народнаму мастаку РСФСР і заслужанаму дзеячу мастацтваў Грузійскай ССР, мастаку спектакля, **Еўскіневу** Яўгену Аляксандравічу, народнаму артысту РСФСР, **Расцяпаеву** Вячаславу Мікалаевічу, заслужанаму артысту РСФСР — выканаўцам роляў, — за спектакль «Сталаява» ў МХАТ СССР імя М. Горькага.

5. **Жуку** Аляксандру Уладзіміравічу, заслужанаму архітэктару РСФСР, кіраўніку аўтарскага калектыву, **Вяржбіцкаму** Жану Мацвеевічу, **Вланіну** Генрыку Міхайлавічу — архітэктарам, **Кузьменку** Сцяпану Міхайлавічу, інжынеру-канструктару, **Гогалеву** Яўгену Аляксеевічу, **Заікіну** Мікалаю Якаўлевічу — інжынерам-будавнікам, — за архітэктурна-вакзала аэрапорта «Пулкава» ў г. Ленінградзе.

6. **Ігнатаву** Мікалаю Юльевічу, мастаку, — за манументальныя роспісы «Песня аб Грузіі» ў Піцундзе і «Пасвечанне Піраміды» ў г. Тбілісі.

7. **Куліеву** Кайсыну Шуваевічу, народнаму паэту Кабардзі-

на-Балкарскай АССР, — за зборнік вершаў «Кніга зямлі».

8. **Мартынаву** Леаніду Мікалаевічу, паэту, — за зборнік вершаў «Гіпербалы».

9. **Мядзведкіну** Аляксандру Іванавічу, народнаму артысту РСФСР, аўтару сцэнарыяў і рэжысёру, — за дакументальна-публіцыстычныя фільмы «Скляр роз сумлення», «Ноч над Кітаем», «Трывожная хроніка» вытворчасці Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў.

10. **Нурпеісаву** Абдзіжамілу Карымавічу, пісьменніку, — за трылогію «Кроў і пот» (кніга I — «Змрок», кніга II — «Нягоды», кніга III — «Крушэнне»), **Мамбетаву** Азербайджану Мадзіевічу, народнаму артысту Казахскай ССР, рэжысёру, **Крывашэіну** Аляксандру Сяргеевічу, мастаку, **Ашымаву** Асаналі, заслужанаму артысту Казахскай ССР, **Шарыпавай** Фарыззе Шарыпаўне, заслужанай артыстцы Казахскай ССР, **Нагайбаеву** Ідзірысу, народнаму артысту Казахскай ССР — выканаўцам роляў, — за спектакль «Кроў і пот» у Казахскім дзяржаўным акадэмічным тэатры драмы імя М. Ауэзава.

11. **Рэізаву** Барысу Георгіевічу, доктару філалагічных навук, члену-карэспандэнту Акадэміі навук СССР, — за цыкл работ аб праблемах рамантызму і станаўлення французскага крытычнага рэалізму XIX стагоддзя: «Французскі гістарычны раман у эпоху рамантызму», «Творчасць Бальзака», «Творчасць Флабера», «Французскі раман XIX стагоддзя».

12. **Тормісу** Велью Рыхавічу, заслужанаму дзеячу мастацтваў Эстонскай ССР, кампазітару, — за творы для хораў: «Словы Леніна», «Балада аб Маар'ямаа», «Закляцце жалеза».

13. **Фрэзу** Ільі Абрамавічу, заслужанаму дзеячу мастацтваў РСФСР, рэжысёру, **Жалезнікаву** Уладзіміру Карлавічу, аўтару сцэнарыя, **Тутунаву** Гасану Магамедавічу, **Чардыніну** Аляксею Мікалаевічу — апэратарам, **Бахмееву** Ігару Аляксандравічу, мастаку, — за мастацкі фільм «Дзівак з 5 «Б»» вытворчасці Цэнтральнай кінастудыі дзіцячых і юнацкіх фільмаў імя М. Горькага. (Прэмія за творы літаратуры і мастацтва для дзяцей).

...**ДОУГАЧАЖАНЫ** званок з гасцініцы: «Я — тут. Быкаў», сустрэча і — размова.

— Ад усяго сэрца віншваем з прэсуджаннем Дзяржаўнай прэміі СССР. Мы шчыра рады за вас.

— Дзякуй. Для мяне гэта вялікі гонар — атрымаць Дзяржаўную прэмію СССР разам з такімі сусветна вядомымі майстрамі літаратуры, як Кайсын Куліев і Леанід Мартынаў. Удзячны за прэсуджанне прэміі Камуністычнай партыі і Саўецкаму ўраду. Я разглядаю гэту ўзнагароду як усесаюзнае прызнанне дасягненняў усёй беларускай літаратуры.

— Прэміяй адзначаны ваши аповесці «Абеліск» і «Дажыць да святання» — творы пра вайну, пра подзвіг чалавека на вайне. Напярэдадні трыццатай гадавіны 3 Дня Перамогі гэта набывае асаблівае гучанне.

— Так. Значэнне прэміі яшчэ і ў тым, што ў даным выпадку яна прэсуджана за творы на тэму вайны. Складлася так, што амаль уся мая літаратурная творчасць так ці інакш прысвечана вайнавай тэматыцы. Хаця вайна, як вядома, працягвалася чатыры гады, яна склала цэлую эпоху ў жыцці савецкага народа. Асабліва гэта датычыла гістарычнага лёсу беларускага народа, які спазнаў поўную цану барацьбы, страт і нашай вялікай Перамогі. І дагэтуль у беларускіх гарадах і вёсках поўна напамінаў вайны, хаця даўно ўжо няма разбурэнняў і руін. Гаралы і вёскі адноўлены і расквітнелі, але сляды вайны засталіся ў душах людзей. Яшчэ і дагэтуль маці памятаюць сваіх сыноў, яшчэ і цяпер вырастаюць дзеці пакутуючы ад невядомасці пра сваіх загінуўшых бацькоў, яшчэ і цяпер даволі інвалідаў, пакалечаных той, мінулай вайной.

Літаратура наша шмат зрабіла ў адлюстраванні гістарычнага подзвігу народа — ва ўсіх жанрах створаны шэраг выдатных твораў пра вайну, але ці значыць гэта, што пра адно з найвялікшых гістарычных выпрабаванняў сказана ўсё? Я думаю, што тэма гэтая бязмежная, і не толькі мы, сьведкі і ўдзельнікі гэтага выпрабавання, павінны напісаць яшчэ шмат, але аб ёй, аб вайне, будучы пісаць яшчэ многія пісьменнікі з тых пакаленняў, якія прыйдуць пасля нас.

— Пытанне вам як удзельніку вайны і пісьменніку. У якой ступені перажытае вамі дапаўняецца творчым доммыслам?

— Суадносны ўласнага вопыту з чыста літаратурным доммыслам — праблема вельмі складаная для пісьменні-

АБАВЯЗАК БЫЦЬ ЧАЛАВЕКАМ

ка. Вядома, у працэсе творчасці адно ўзаемадзейнічае з другім. Хаця — у розных пісьменнікаў, можа, у рознай меры. Адно аддаюць перавагу свайму вопыту, факту, другія — наадварот. Людзі з добра развітым уяўленнем, чыста мастакоўскай фантазіяй болей любяць кіравацца сваім мастацкім чутцём. У мяне было па-рознаму. Некаторыя творы ўзніклі цалкам на базе факту і вопыту, іншыя — былі сканструяваны, калі можна так сказаць, з дапамогай уяўлення і ведання падзей. Гэта, напрыклад, адносіцца амаль да ўсіх партызанскіх аповесцей — бо асабістага вопыту ўдзелу ў партызанскай вайне ў мяне няма.

— Як спрыяла работа ў газеце вашаму станаўленню ў літаратуры?

— Работа ў газеце «Гродзенская праўда» паслужыла пэўнай школай. Журналістыка асяроддзе папярэднічала літаратурнаму. Хаця газета спецыяльна не займалася літаратурай, але час ад часу друкавала вершы, літаратурныя старонкі. Там выпрацоў-

валіся першыя навыкі журналістыкі і пісьменніцтва. І яшчэ. Работа над словам. Безумоўна, слоўнік газетчыка не надта багаты; што там гаварыць пра метафары, народныя выразы... Але ў той жа час газетная школа, як ніякая, вучыць эканомнасці, папярэджвае ад усялякай моўнай празмернасці, вучыць абсалютнай стылістычнай строгасці. Безумоўна, для пісьменніка патрэбна развіццё тых навываў, якія дае газета, патрэбна ўдасканаленне іх, потым газетныя навывы саслужаць харошую службу.

— Мы ведаем, што вы зараз заняты ў кіно. Як там справы?

— На студыі «Беларусь-фільм» і на студыі «Ленфільм» здымаюцца фільмы «Воўчая зграя» і «Дажыць да святання». Як вядома чытачам, адна аповесць — пра партызанскую вайну ў Беларусі, дзейнае другой — адбываецца ў першы год вайны над Масквой. Натурныя здымкі «Воўчай зграі» — праходзілі на станцыі Лынтупы і ў Смалевічах. Здымае фільм рэжысёр Б. Сцяпанав, добра мне знаёмы. «Дажыць да святання» здымае рэжысёр Віктар Сакалоў.

— Над чым вы працуеце цяпер?

— Пішу новую аповесць пра вайну. Назвы яшчэ няма. Увесь час заняты здымкамі. Апрача таго, МХАТ працуе над п'есай «Апошні шанец». І ад мяне патрабуюцца шмат намаганняў — я ўжо не проста аўтар, а аўтар пераробак і ўдасканаленняў.

Інтэрв'ю ўзяў
А. МАЖЭЙКА.

РЭВАЛЮЦЫІ ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

У рэспубліцы ідзе паказ гісторыка-рэвалюцыйных кінафільмаў, прысвечаных 57-й гадавіне Вялікага Кастрычніка.

Аб жыцці і дзейнасці У. І. Леніна ў дні паўстання і ў перыяд станаўлення Савецкай улады раскажваюць мастацкія стужкі «Ленін у Кастрычніку» і «Ленін у 1918 годзе». Заснавальніку і правадніку Камуністычнай партыі прысвечаны таксама карціны «Чалавек з ружжэм», «У пачатку стагоддзя», «Крамлёўскія куранты», «Ленін у Польшчы», «Сіні шывітак», «Шостае ліпеня», «Праз ледзяную імглу», «Сэрца маці» і іншыя.

Аб памятных мясцінах, звязаных з жыццём і дзейнасцю Уладзіміра Ільіча раскажвае хранікальна-дакументальны фільм «Тут жыў Ленін». У яго ўвайшлі кадры, знятыя апэратарамі Польшчы, Балгарыі, ГДР, Румыніі, Чэхаславакіі і Францыі. Унікальныя гістарычныя кінадакументы аб У. І. Леніну ўключаны ў кінакарціну «Жывы Ленін».

У праграме паказу прадстаўлены таксама лепшыя фільмы савецкага кіно, якія ўвасобілі ў вобразах камуністаў героічны шлях, пройдзены нашай партыяй. З цікавасцю паглядзець глядачы мастацкія стужкі «У дні Кастрычніка», «Віхры варожыя», «26 бакінскіх камісараў», «Жалезны паток», «Гнеў», «Камісары», «Красная плошча», хранікальна-дакументальныя фільмы «У гады выпрабаванняў», «Валенцеры рэвалюцыі», «Жыкое сэрца Ільіча», «Салдат Кастрычніка», «50 героічных гадоў», «Рэвалюцыйны трымаем крок».

У кінатэатрах і клубах дэманструюцца беларускія кінакарціны «Крушэнне імперыі», «Рудабельская рэспубліка», «Хлеб пахне парохам», «Масква—Генуя», «Арліная крыніца», «Слова аб партбілаце», «Вуліцы бессмяротнасці», «Барацьба і творчасць», «Цару ўезд забаронен» і іншыя.

БЕЛТА.

Напярэдадні 57-й гадавіны Вялікага Кастрычніка газавая рана прыйшла з Торжка ў Мінск. З гэтай нагоды на Цэнтральнай плошчы сталіцы адбыўся мітынг.

На здымку — мітынг, прысвечаны датэрміноваму будаўніцтву новай газавай магістралі.

Фота Л. ПАПКОВІЧА.

АСВЕТЛЕНА АГНЯМІ КАСТРЫЧНІКА

«ДВАНАЦАЦІ ГАДОВЫМ сустрэў я Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю. Усім сэрцам адразу адчуў сапраўдную волю. Паноў, як віхурай, змяло з маёнткаў. Загуло, захвалывалася сяло. Памятаю, з якім уздымам выбраліся першыя намбеды. З драўлянымі сажнямі хадзілі натоўпы сялян і парабкаў па панскіх палях. Дзялілі панскую зямлю». — піша народны паэт Беларусі Пятрусь Броўка ў аўтабіяграфіі, тры чвэрці якой прысвечана ўспамінам пра першыя гады станаўлення Савецкай улады на вёсцы, свой удзел у грамадскім жыцці таго бурлівага часу. Малым хлапчуком пайшоў ён на свой хлеб: спыраша быў перапісчыкам у ваенным камісарыяце, затым справавадам у валыканкоме, рахуннаводам, а пазней старшынёй сельсавета. Браў актыўны ўдзел у мастацкай самадзейнасці, стаў селькорам, адным з першых у сваёй мясцовасці ўступіў у камсамол.

Яркія, незабыўныя ўражанні дзяцінства і юнацтва сталі невычэрпнай крыніцай творчасці пісьменніка ў сталую пару. Да тых, цяпер ужо далёкіх дзён, неаднойчы звяртаўся ён у сваіх паэтычных творах, асабліва ў зборніках «Між чырвоных рабін» і «Калі ласка». Вершы «Першы камісар», «Агні Кастрычніка», «З дзён маленства», «Валрэўкомаўскі кур'ер» самым непасрэдным чынам пераклікаюцца з фактамі біяграфіі паэта.

Але паэзія ў сілу сваёй спецыфікі не можа ўвабраць усе характарыстыкі, падрабязнасці, дэталі, важныя не толькі для біяграфіі самога аўтара, — непаўторныя адзнакі той эпохі, жыцця ўсёй Беларусі, асабліва прыгранічных яе раёнаў.

Толькі што выйшла кніга прозы П. Броўкі «Разам з камісарам». У аснове яе апавяданні і апавесць «Донька-Даніэль», што друкаваліся ў «Польмі». Яны істотна дапаўняюць нашы веды аб тым часе, аб самім пісьменніку, фарміраванні яго як асобы. Гэта лепшае, што створана П. Броўкам у галіне прозы. Тут няма літаратурчыны, надуманых канфліктаў, сканструяваных сюжэтаў.

Простыя, праўдзівыя, на-

П. Броўка. «Разам з камісарам». Апавяданні і апавесць. Мінск. «Мастацкая літаратура», 1974 г.

сычанія аўтабіяграфічным матэрыялам, яны ў нейкай меры нават дакументальныя, хоць дакументальнасць іх адчуваецца дзесьці ў аддаленасці, другім плане. Гэта сцвярджае менш адносіцца да аповесці і зусім не адносіцца да апавяданняў на тэму Айчынай вайны («Быў такі...» і інш.). Першае апавяданне так і называецца: «Пачатак» — пачатак самастойнага жыцця, сустрэчы з валасным камісарам, які адыграў такую важную ролю ў далейшым духоўным росце хлопчыка. Апавяданне вядзецца ад першай асобы. Пісарчук Федзя, цікаўны і назіральны, шчаслівы тым, што яго прынялі на службу ў камісарыят, усхвалявана расказвае аб сваім першым дні працы з камісарам.

— Ты, брат, пішы, нічога не бойся. І на крэсла садзіся як найлепей, як гаспадар. Ты глядзі, як я... Вунь ахмістрыня раней пану служыла, а цяпер камандую я: Міхаліна! — У дзвярах паказалася ахмістрыня. — Не трэба, гэта я так! — замахаў рукамі Будай. А калі яна знікла, ужо гаварыў цішэй: — Скажу: «Міхаліна!» — і яна тут!.. Разумееш? А чаму? А таму, што наша ўлада цяпер. Ты такі мужыцкі сын, як і я...

Камісар Будай, як жывы, паўстае перад чытачом і ў іншых апавяданнях. Ён не прыхарошваецца аўтарам, Грубаваты, малапісьменны, Будай, можа, і не заўсёды разумее ўсю глыбіню самога паняцця «ўлада», усю адказнасць таго, хто мае ўладу, надта цешыцца ёю і выхваляецца, як дзіця. Але ў сваёй бяспэчнасці да кантрабандыстаў, што дзейнічалі ў паграніччы, да самагоншчыкаў, да панскіх прыслугачоў, што пакуль заставаліся ў маёнтках і спадзяваліся на зварот старога, да ўсіх, хто супрацьстаяў усталяванню новага, ён быў паслядоўным.

Многае з тых часоў мы бачым вачамі хлопчыка Федзі, які ўпершыню трапіў у панскі маёнтка, дзе размясціўся ваенны камісарыят. «Я хадзіў па ўсіх пакоях і дзівіўся. Іх было гэтуды, што ўсё наша сяло ўмясцілася б. А пан жа быў адзін. Ну, няхай яшчэ пані, яшчэ і паненка, але ж гэтакі прастор, гэтакі абшар...»

Сацыяльны і мастацкі элементы выступаюць у апавяданнях П. Броўкі надзвычай выразна. Дзейныя асобы

тут прадстаўляюць розныя класавыя і сацыяльныя праслойкі: хто імкнецца трапіць у новыя паны, хто цягне з маёнткаў, хто займаецца бандытызмам, кантрабандай. Новае і перадавое нараджалася і расло ў барацьбе, пераадоўваючы супраціўленне і перашкоды.

Апавяданні П. Броўкі цікавыя з боку псіхалагічнага. Яны перадаюць асабліваці ўспрымання і адчування хлопца-падлетка, якому патрэбен узор для пераймання, які настойліва шукае сябе і сваё месца ў новым жыцці, моцна адчувае яго пераможнае шасце. Ён марыць займець такую ж шапку, як у Будая, скуравую куртку і наган з доўгім шнуром, а ў далейшым, павучыўшыся, стаць камісарам. Усё лепшае ад новага свету і перадавога чалавека звязвалася ў паняцці хлопца з воблікам і паводзінамі камісара. Разам з камісарам яны былі ўсюды: у службовых памяшканні, у паездках па воласці і нават на веча-рышчы, якая была арганізавана па волі камісара, бо не хацеў ён, каб камісарыят быў падобен да кзармы ці манастыра. Запрасілі дзяўчат, музыку.

«...Я з цікавасцю сачыў за ўсімі. Ах, як прыгожа скакалі ўсе! Мне здавалася, што куды прыгажэй, чымся на нашай вясковай вечарышчы. А трэба было бачыць камісара! Ён ішоў з Александрынаю так плаўна, што здавалася, ледзь краналіся падлогі яго навакаванья хромавыя боты. А калі, закружыўшыся на ўсю моц, ён адводзіў адну руку ўбок, а другой абдымаючы Александрыну, быццам плыў па крузе, здавалася, што можна глядзець на іх бясконца».

Цікава апавядаецца і пра першы селькорайскія войны

ты Федзі («Чырвоны аловак»), і пра яго першыя юнацкія залядванні («Анэтка», «Зайздрасць і заспакаенне»). Псіхалогія закаханага юнака зноў-такі раскрываецца ў адпаведнасці з характарам часу, яго рамантычнасцю і чысцінёй, імкненнем да самаабмежаванасці, стрыманасці. Яму вельмі спадабалася Тамара, што працавала ў хаце-чытальні. Але ж вельга надта пяшчотна думаць пра сваё каханне. «Гэта зусім не да твару нам, камсамольцам. Цяпер стараўся думаць так, каб думні мае былі сугучны таму, як пісалася тады ў баявых камсамольскіх газетах».

І ўвогуле, як павінен трымаць сябе старшыня сельсавета (а Федзя занаў ужо гэты пост), ці можа ён у самадзейных сітуацыях «іграць абы каго», так, як раней, прымаць удзел у розных забавях, — такі клопат героя.

Аповесцю «Донька-Даніэль» аўтар пераносіць нас у больш раняе сваё дзяцінства, у пару, што папярэднічала Кастрычніцкай рэвалюцыі. У свет дзіцячых гульняў і забаў вясковых хлапчукоў арганічна ўваходзіць дарослы чалавек — дзівак і летуценнік Донька. Вобраз гэты, узяты з самога жыцця, — удача аўтара. Гэта чалавек неардынарны, неўгамонны, цікаўны да ўсяго. Былі ў яго і пэўныя здольнасці да вынаходніцтва, але ў старой беларускай вёсцы яны не маглі праявіцца. Ды і сам Донька, у якога не было ні яснай мэты, ні гаспадарчых інтарэсаў, ні жыццёвай учэпістасці, часценька шкодзіў сабе. І жыццё яго скончылася трагічна.

На першы погляд можа здацца, што гэта апавесць жартоўная: аўтар выводзіць

камічны, недарэчны персанаж, які ніяк не можа знайсці сваё месца ў дарослым свеце і ўсёй душою хліцца да дзяцей, ладзіць з імі, навярае ім свае думкі, таямніцы, сміяшыць, хаця самому яму часцей бывае горна, чым весела.

Але, прачытаўшы раздзелы аповесці: «Донька-скульптар», «Донька-кравец», «Донька-астраном», «Донька-паэт», «Донька-палітык», «Донька-донтар», мы зразумеем, што сирозь гумар тут праглядаецца спачуванне да чалавека, няўдачлівага, але добрага, прастадушнага. Донька не такі ўжо і наіўны: ён бачыць несправядлівасць тагачаснага жыцця, збіраецца грозна пагаварыць з ладпанкамі і панамі, чаму зямля вяртоўна падзелена. Ён вітае прыход Савецкай улады, хаця многімі яшчэ не разумее, і верыць, што ў горадзе можна аб усім даведацца і ўсяму добраму навучыцца. Гэтым і тлумачацца яго частыя вандроўкі ў горад.

Маленькая апавесць П. Броўкі «Донька-Даніэль» лашчырае галерэю тылаў, створаных нашымі працавікамі, гаворыць пра сваё, свежае слова пра мінулае беларускай вёскі.

З апавяданняў пра гераізм у перыяд Айчынай вайны лепшае — «Быў такі...», дзе расказана пра сціплага і мужнага чалавека, які на справе праявіў і патрыятызм, і чалавечнасць.

Зборнік «Разам з камісарам» П. Броўкі — добры прыклад рэалістычнай прозы. Тут ёсць і праўда жыцця, і паэзія, і палітыка, і быт, і наследаванне выдатным нашым апавядальнікам: Я. Коласу, К. Чорнаму.

Марына БАРСТОН.

П. ПРАХАЛЕУ. Аб зямлі, аб налектывізацыі.

ЁСЦЬ глыбокая за-
намернасць у тым,
што вершы народ-
нага паэта Абхазіі, засна-
вальніка нацыянальнай літа-
ратуры і пісьменнасці Дзмі-
трыя Гулія загучалі па-белару-
ску. Справа не толькі ў асаб-
лівай папулярнасці яго тва-
раў у нашай краіне і за мя-
жой. У абхазіаў і беларусаў
ёсць і свой асабісты раху-
так вайне. У нашай рэспублі-
цы змагаўся і гераічна загі-
нуў таленавіты абхазскі па-
эт Леварсус Квіццянцкі, у бран-
скіх лясах разам з беларускі-
мі партызанамі ваяваў Кіў-
зым Агумаа, цудоўны паэт.
Таму і цікавасць да літарату-
ры горскага народа асаблі-
вая.

Тым больш прыемна, што
першай застаўкай, якая пры-
ляцела з берагоў бурнага Ка-
дора, стала кніга Дз. Гулія,
паэта па-свойму цікавага і са-
мабытнага. Творчасць яго ка-
ронніямі заглыбілася ў нацы-
янальныя традыцыі.

«Мая сапраўдная літа-
ратурная дзейнасць пачалася з
другой паловы першага дзе-
сяцігоддзя нашага стагоддзя,
калі я напісаў некалькі вер-
шаў, якія атрымалі вялікі ра-
зананс у народзе. Да іх я
адношу ў першую чаргу такія
вершы: «Мілае» стварэнне».

Мажны Хаджан» — піша
аўтар ў аўтабіяграфіі, якая
змяшчана ў пачатку зборні-
ка. Яшчэ ў 1891 годзе

Дз. Гулія. «Выбранае». Вер-
шы. Пераклад з абхазскай. Се-
рыя «Паэзія народаў СССР».
Мінск. «Мастацкая літаратура»,
1974.

Вонкавыя кнігі народнага паэта Беларусі П. Броўкі і народнага
пісьменніка Абхазіі Дз. Гулія.

ВІТАННЕ З ГОР

Дз. Гулія закончыў складан-
не абхазскай азбукі. І вось
тэорыя на роднай мове.

Гучаць у іх матывы сацы-
яльнай несправядлівасці і не-
выпадкова «верш «Мажны
Хаджан» выклікаў падазро-
насць улад». Аўтар не толькі
расказаў пра Хаджана, які
«таптаў... закон», але па-
свойму падышоў да вынясен-
ня яму прысуду: «Спасціг яго
вялікі мор. І апусцелі дом і
двор несправядлівасці ў да-
кор».

У вершы «Горы цвітуць»,
які напісаны ў 1919 годзе,
паэт адкрыта звяртаецца да
свайго краю, чакае яго абуд-
жэння:

**Зірні наванол: разбуджаны
народы,
Яны гудуць, як вясной
крыгаходы,
Дык што ж ты марудзіш,
Любімы край?
Я клічу цябе. Уставай,
уставай!**
(Пераклад А. Звонака).

Паэзія Дз. Гулія напіша
верш «4 сакавіка 1921 года».
Ён звернецца да дня, які ў
гісторыі Абхазіі стаў Днём
нацыянальнага вызвалення:

**Не забудзе гэтай даты
Працавіты горскі люд,**

**Як Савецкая Улада
Усталёўвалася тут,
І баец,
што быў нам блізі,
Стаў ля кожнае калыскі,
Як збавіцель ад пакут.**
(Пераклад С. Гаўрусёва).

Дз. Гулія пачынаў па сут-
насці на голым месцы. Асаб-
ліва цяжка працаваць даво-
дзілася яму пры царызме.
Паэт успамінае: «Я шукаў ва-
код маральнай падтрымкі і з
цяжкасцю знаходзіў яе. Кіргі
выдаваў на ўласныя грошы,
да якіх дадаваліся невялікія
сумы, што адпускаліся «Тавары-
ствам распаўсюджвання
пісьменнасці сярод абха-
заў». Безумоўна, што ён з
радасцю вітаў Вялікую Кастры-
чніцкую сацыялістычную
рэвалюцыю, хаця спачатку
«бадай, не вельмі ясна ўяў-
ляў сабе яе мэты».

У савецкі час творчасць
паэта дасягнула асаблівага
размаху. Калі была аргаі-
завана першая абхазская тэ-
атральная трупка, ён пера-
кладае з рускай і грузінскай
моў некалькі вядомых і ма-
ленькіх п'есу «Няхай жыць
свабода». Шмат працуе як
вучоны, узначальваючы Аб-
хазскую Акадэмію мовы і лі-
таратуры, і па ранейшаму пі-
ша вершы, асабліва плёна
працуючы ў пасляваенныя га-
ды.

**Разам з Абхазіяй я стаў
каля калыскі новага веку,
Разам з Абхазіяй бласлаўляў
Леніна — мудрага чалавека.**
(Пераклад Ул. Ляпёшкіна).

Радзі гэтыя з верша «Та-
варышу», што напісаны ў
1949 годзе. Паэту споўнілася
семдзят пяць гадоў, ён аг-
лядае пройдзены шлях і ў
той жа час узіраецца ў буду-
чыню. Паэзія Дз. Гулія —
паэзія аптымістычная, светлая
па свайму гучанню. Няг-
ледзячы на ўзрост (аўтар пра-
жыў 86 гадоў), ён па-раней-
шаму быў жыццярадасным,

цікавіўся творчасцю маладых
літаратараў, дапамагаў ім
сброўскай падтрымкай. А
сам ганарыўся тым, што жы-
ве ў савецкай краіне. У вер-
шы «Вось хто я» з радасцю
прызнаецца:

**А душою я брат усім людзям
зямлі,
Сілу чэрпаю, нібы ў жывой
вадзе,
У народа майго, што з
Кастрычнікам акрыяў,
Што з попелу і пракляццяў
паўстаў.**
(Пераклад Ул. Паўлава).

У творчасці Дз. Гулія
шмат вершаў і пра каханне,
дружбу (некаторыя з іх і зме-
шчаны ў гэтай кнізе), пра ха-
раство прыроды роднага
краю. Як ніхто іншы ў абха-
скай літаратуры, ён часта
звяртаецца да тэмы Кастры-
чніка і рэвалюцыі, бо ведае,
што толькі яна вызначыла
светлы дзень для народаў, ад-
раділа іх, дала ім упэўне-
насць і веру ў саміх сябе:

**Хай сто і сто разоў, як
навальнада,
Парадным шэсцем пройдзе
усім на радасць,
Паўторыцца, не кане ў небыццё
Вялікасны Дзень Сёмы
Лістапада,
Каб, смерць замрэслішы,
сцярдэчаць жыццё!**
(Пераклад Я. Семязона).

Невялікі томік Дзмітрыя
Гулія прынесе сапраўдную
радасць аматарам паэзіі.
«Загаварыць» па-беларуску
таленавітаму сыну Абхазіі
дапамаглі А. Звонак, Р. Ба-
радулін, А. Воўскі,
Хв. Жычка, І. Калеснік,
Ул. Ляпёшкін, Ул. Паўлаў,
Я. Семязон, А. Бачыла,
С. Гаўрусёў, Е. Лось (мена-
віта ў такім парадку змяшча-
ны іх пераклады ў кнізе). Гэ-
та прыемная сустрэча з тва-
рамі народнага паэта Абхазіі,
які ўзняўся да літаратурных
вышынь дзякуючы перамозе
Вялікай Кастрычніцкай са-
цыялістычнай рэвалюцыі.

А. БЕРАЗОЎСкі.

Мікола ЧАРНЯЎСкі.

В Я С Н А П Л А Н Е Т Ы

Вясна планеты
Двух колераў святальны
небакрай,
Ён з кумачу і сінявы сатканы.
Гарыць сцягоў
Барвовая зара,
Сцягі
Вясну прынеслі ў гэты ранак.

Прызыўна зіхаціць аркестраў
медзь,
Бадзёраць маршы
Цішыню і сэрцы.
Мне любя сёння на свой край
глядзець —
Людская радасць

Сёння на паверцы.
Яна—у позірках,
У чысціні сцягоў.
Лунаюць песні.
Марам светлым—лётна!
Ідзе Кастрычнік
Па старонцы дарагой,
Ідзе Кастрычнік
Па зямлі маёй свабоднай.

Ідзе Кастрычнік
Шляхам перамог—
І слухае прыціхла свет шырокі
З надзеяй радаснаю,
без трывог
Кастрычніка жывыя крокі.

Запаленыя ленинскіх рукой,
Усё ярчэй з гадамі
у прасторах,
Нагадваюць вясну сабой,
Гараць, гараць
Кастрычніцкія зоры.

Яны над намі
сонцам узышлі
І людзям працы
Прамяніста свецяць.
Іх аніколі
Хмарам не замгліць—
Ад зор Кастрычніка
святлей планеце!

У СУЗОР'І РАДЗІМЫ

Дружба народаў Азербай-
джана і Беларусі, як і люд-
зей іншых нацыянальнасцей
нашай краіны, нарадзі-
лася ў гарніле рэвалюцый-
най барацьбы супраць цар-
скага самадзяржаўя, замаца-
валася ў гады грамадзян-
скай і Вялікай Айчыннай
войнаў, а таксама ў перыяд
пасляваеннага будаўніцтва.

Пра братнюю рэспубліку
расказвае ў кнізе «Азербай-
джанская ССР», якая нядаў-
ка выйшла з друку ў выда-
вецтве «Беларусь», доктар
геаграфічных навук прафес-
сар А. Гаджы-задэ.

Ужо ў першыя паслярэва-
люцыйныя гады ў Азербай-
джане былі створаны ўмовы
для развіцця навукі. Цяпер
у рэспубліцы больш за 142
навуковыя ўстановы. Цэн-
трам з'яўляецца Акадэмія на-
вук, створана ў 1945 годзе.
Вялікія даследаванні правод-
зяць таксама галіновыя на-
вукова-даследчыя інстытуты
і кафедры вышэйшых наву-
чальных устаноў.

Беларускія нафтавікі з ці-
кавасцю прачытаюць у кні-

зе аб тым, як азербайджан-
скія вучоныя вядуць дасле-
даванні ў галіне нафта- і га-
захіміі.

З кожным годам растуць
міжнародныя сувязі вучо-
ных. Акадэмія навук рэспублі-
кі абмяняецца літарату-
рай з 520 навуковымі арга-
нізацыямі і ўстановамі 52
краіў свету. Шаснаццаць вучо-
ных выбраны членамі між-
народных і замежных наву-
ковых арганізацый. Усё
больш мацее і развіваецца
супрацоўніцтва азербайджан-
скіх вучоных з калегамі з
усіх братніх рэспублік, у
тым ліку і Беларусі.

У кнізе адзначаецца, што
за пяцьдзесят гадоў Савец-
кай улады колькасць агуль-
нанавучальных устаноў у
Азербайджане ўзрасла ў 19
разоў. Цяпер усімі відамі
навучання ахоплены каля
двух мільёнаў чалавек —
звыш адной трэці ўсяго на-
сельніцтва рэспублікі. У роз-
ных галінах народнай гаспа-
даркі працуе больш 130 ты-
сяч спецыялістаў з вышэй-
шай адукацыяй і 145 ты-
сяч — з сярэдняй спецыяль-
най.

Чырванасцяжны Азербай-
джанскі інстытут нафты і хі-
міі рыхтуе высокакваліфіка-

ваных спецыялістаў. Шэраг
партыйна-дзяржаўных дзе-
ячаў Савецкага Саюза з'яў-
ляюцца выпускнікам гэтага
інстытута. Сярод іх М. Бай-
бакоў — намеснік старшы-
ні Савета Міністраў СССР,
старшыня Дзяржплана
СССР, С. Аруджаў — мі-
ністр газавай прамысловасці
СССР. Многія выпускнікі ін-
стытута з'яўляюцца Героямі
Сацыялістычнай Працы, вяду-
чымі спецыялістамі нафта-
вай, газавай і нафтахімічнай
прамысловасці. Яны пра-
цуюць і ў Беларусі.

Чырванасцяжны Азербай-
джанскі дзяржаўны ўнівер-
сітэт імя С. Кірава з'яўляец-
ца адным з першых на Са-
вецкім Усходзе. Цяпер тры-
наццаць яго факультэтаў і
каля сямідзесяці кафедраў
рыхтуюць спецыялістаў
больш пяцьдзесят навуко-
вых напрамкаў. Тут займаец-
ца дванаццаць тысяч студэ-
нтаў, у тым ліку значная
колькасць замежных. Больш
25 тысяч студэнтаў наву-
чаецца ў політэхнічным ін-
стытуце імя Ч. Ільдрыма.

Многа цікавага расказвае
аўтар кнігі аб горадзе Ба-
ку — сталіцы Азербайджана.
У ім размешчаны азербай-
джанскі філіял Цэнтраль-

нага музея імя Леніна.
У Рэспубліканскім рукапіс-
ным фондзе Акадэміі навук
сабрана больш сарака тысяч
назваў гістарычных докумен-
таў, старажытных рукапісаў
і рэдкіх кніг. Упрыгожаннем
фонда з'яўляюцца малюніца
аформленыя ўнікальныя ру-
капісы твораў вялікіх азербай-
джанскіх паэтаў — Ніз-
амі Гаджэві, Мухамеда Фізу-
лі, Асара Тэбрэзі і іншых.

Рэспубліка дасягнула вя-
лікіх поспехаў у выдавецкай
справе. Зраз тут дзейні-
чаюць пяць кніжных і газет-
на-часопіснае выдавецтвы.
Кожны год выходзіць больш
адной тысячы назваў кніг,
агульным тыражом звыш
адзінаццаці мільёнаў экзэм-
пляраў. Выдаюцца каля
дваццаці сямідзесяці газет і
часопісаў.

Аўтар кнігі адзначае, што
азербайджанская культура
развіваецца ў цеснай сувязі
з культурай усіх народаў на-
шай Радзімы.

Азербайджанцы чытаюць
творы класікаў сусветнай лі-
таратуры і пісьменнікаў на-
родаў нашай краіны. Пера-
кладзены і заваявалі глыбо-
кую павагу ў сэрцах азербай-
джанскіх чытачоў творы
Янкi Купалы і Якуба Кола-
са. За апошнія гады выйшлі
таксама кнігі вершаў і паэм
Максіма Танка, Аркадзя Ку-
ляшова, Пётруся Броўкі,
апавядання Янкi Брыля. За

вялікія заслугі ў прапагандзе
і распаўсюджанні беларускай
савецкай літаратуры азербай-
джанскія пісьменнікі і
перакладчыкі Халіда Хасла-
ма, Акрам Айліслі, Нары-
ман Гасан-задэ ўзнагароджаны
Ганаровымі граматамі
Вярхоўнага Савета БССР.

На сцэнах тэатраў ставяць
творы класікаў. А дзіўных са-
вецкіх драматургаў — Вялі-
кім поспехам, напрыклад,
ідуць п'есы А. Магамаева
«Трыбунал» і «Лявоніха на
арбіце».

Вялікага росквіту дася-
гнула азербайджанскае му-
зычнае мастацтва. Кампазі-
тар К. Караеў удастоены
Ленінскай і Дзяржаўнай
прэміяй. Лаўрэатамі Дзяр-
жаўных прэміяў з'яўляюцца
Ф. Аміраў, Дж. Гарджыеў,
С. Рустамаў. Мільёны са-
вецкіх людзей любяць песні
Рашыда Бейбутава і Муслі-
ма Магамаева.

Змяшчана шмат цікавых
звестак аб таленавітых май-
страх выяўленчага мастац-
тва, прадстаўніках сучаснага
азербайджанскага жывапісу,
аб росквіце манументальнай
скульптуры.

М. ДАВЫДЗІК,
слухач Мінскай ВПШ.

Эдуардас МЕЖЭЛАЙЦІС

Літва

КРОПЛЯ

Я — жыву,
быццам кропля, на свеце...
Потым —

у сіняву
панясе мяне вецер.
Праз аблокі і змрок
пранясе ў паняверцы —
я ў гарачы пясок
ураню сваё сэрца.

Ды ў мяне —
непарушанае права такое:
хвалявацца,
злучыўшыся з хваляй марскою.

Зноў рывок,
зноў уздым небывалы!
І назад ні на крок —
і нанова на скалы.
Са скалой
рыхтаваўся я к бою,
з громам,

з ветрам,
з бядой
і з навалай любою!
Я ў гарачы падзей,
што скрыжоўваюць пікі,
я — з пароды людзей.
Невялікі. Вялікі.

Розум мой
у глыбіні заглянуў,
вымятае мятлой
пустазелле заганаў, —

Хай бяда
не пакіне насення...
Рэчка панцыр ільду
скіне ў поўдзень вясенні.

І нясе
парыванні душа, як на лодцы,

у шумлівай красе,
у вірлівай паводцы.

На вадзе
надзімаецца парус.
Аб маёй праваце
заспрачаліся
д'ябал і Фаўст!

Я рашу
гэту спрэчку старую,
дрот няволі скрышу,
сцены рабства зруйнаю.

Адаю
вам, прасторы і далі,
апантанасць сваю...
Рэвалюцыі хвалі!

Па вясне
сваім подыхам рупным
вы прынеслі мяне
на спатканне з наступным.

Я спяшу!
Біце, ветру парывы!
Я знайду і скрышу
ўсе глыбінныя рыфы.
Разняла абцугі
праўда кроплі цяжкай:
я тачу берагі,
камяні рассякаю...

Ці не бачыце — я
кожным подыхам з векам.
Найвышэйшая доля мая —
быць заўжды чалавекам.
Так жыву!
Тым і слаўны на свеце...
Потым —

у сіняву
хай нясе мяне вецер!

Пераклаў П. МАКАЛЬ.

АНКЕТА

— Ваша прозвішча, імя,
імя па бацьку?

— Я.
— Год нараджэння?
— Той юны год,
калі маці і бацька
пакахалі адзін аднаго.
— Паходжанне?
— Ару, засяваю
схілы пад Кодрамі.
Знаю ўсе дойны.
— Прафесія?
— Край свой люблю.
— Бацькі?
— Маці.

Адна толькі маці.
— Як завуць яе?
— Мама.
— Род заняткаў яе?
— Чаканне...
— Быў пад судом?
— Некалькі год
адзіночнага заключэння
ў самым сабе.
— Ці ёсць сваякі
за мяжой?
— Так, бацька
пахаваны ў чужой старане
ў 1945-м.

Пераклала Е. ЛОСЬ.

Вера ПАНОВА

Расія

ЛІСТОК З ПОДПІСАМ ЛЕНІНА

АПАВЯДАННЕ

Такую вольную вельмі простую гісторыю я чула ад адной жанчыны. Адбылося гэта зімой 1920 года. Жанчына была тады дзяўчынкай-падлеткам і звалі яе не Марыя Мікалаеўна, а Маруся.

Марусіна маці выкладала рускую мову ў школе Чырвоных курсантаў. Жылі маці і дачка бедна, як усе ў тыя часы.

Маці бывала па сваіх настаўніцкіх справах у Народным Камісарыяце асветы і сустракалася з Надзеждай Канстанцінаўнай Крупскай. Адночы зайшла яна ў Народны Камісарыят асветы разам з Марусяй. Ідуць па калідоры, і раптам Надзежда Канстанцінаўна насустрач. Прывіталася і пайшла, кінуўшы ўважлівы позірк на абедзвюх. «А мы ўжо так дрэнна бы-

лі апрануты!» — прыгадвае Марыя Мікалаеўна...

На наступны дзень Надзежда Канстанцінаўна паклікала да сябе Марусіну маці і пытае:

— Гэта вы з дачкой учора былі? І дае ёй лісток, вырваны з бланкета, і кажа:

— Ідзіце з гэтай запискай да колішняга Мюра і Мерыліза. Возьмеце, што вам трэба, толькі пастукайце добранька: там зачынена.

Глядзіць Марусіна маці — на лістку подпіс Леніна. Некалькі слоў яго почыркам і подпіс унізе.

Надзежда Канстанцінаўна ўсмінулася яе хваляванню і кажа:

— Ідзіце, ідзіце да Мюра і Мерыліза.

Тут жа вакол стала людзі з рознымі справамі, і няёмка Марусінай маці распытваць, што да чаго. Узяла Маруся і пайшла, куды загадала Крупская.

Мюру і Мерылізу да рэвалюцыі належалі самыя раскошны і модны ўніверсальны магазін у Маскве. Гэты будынак і зараз стаіць на Пятроўцы; нейкі час масквічы яго называлі «Вялікі «Масгандаль», а цяпер ён называецца «ЦУМ» — Цэнтральны ўнівермаг. Чаго-чаго ў ім не знойдзеш; з раныцы народу на ўсіх чатырох паверхах, што пчол у вуліцы... А ў той марозны, жорсткі дзень дваццатага года, калі Маруся і яе маці наблізіліся да гэтага будынка, высокая вятрыны пакрыліся ледзяной бранёй — нічога не ўбачыш, і зачынена было ўсё, і маўкліва. Толькі да адных дзвя-

Амор СУЛТАНАЎ

Кіпріян

БЕРКУТАМ НЕБА ПРАШЫТА...

Беркутам неба прашыта над
кручамі.
Коцяцца звівы рэчак блакітных.
Горы на горы крута наўючаны.
Горы качыўем ідуць
старажытным.

Слухайце, людзі планеты
ссівелай!
Тут, у гарах, праз вякоў перавалы
Нёс мой народ непакорна і смела
Мару сваю, што да сонца
ўзнімала.

Гонар бярог прад мячом і прад
куляй,
Гонар высокі, як снежныя горы,
І ў глыбіні векавой Ісык-Куля
Тайны хаваў, каб не выведаў
вораг...
Вы разумееце, людзі, чаму

Веру гарам я, як сэрцу свайму?!
Гэта адгуль, дзе вышыні насцеж,
Светлыя нам адкрыліся далі,
Гэта над ім аб волі і шчасці
Думкі, як беркуты, клекаталі!..
Горы забыць, разлюбіць
немагчыма.

Хай ты аднойчы іх толькі
пабачыў—
Будуць штодзённа ўставаць
прад вачыма,
Быццам пражыў тут пайвека,
няйначай!

Я прамільгну, я ў нябыт адыду—
Смерці няма той, каб горы
адолець.

Стомлены, я на калені паду —
Горы не схіляць каленяў ніколі!

Пераклаў В. ЗУЕНАК.

Барыслаў СЦЕПАНЮК

Украіна

ХЛЕБ-СОЛЬ

Калі друг з якога-небудзь краю
пажадае да мяне зайсці,
госця ўсёй душою сустракаю,
як здаўна вядзецца у жыцці.

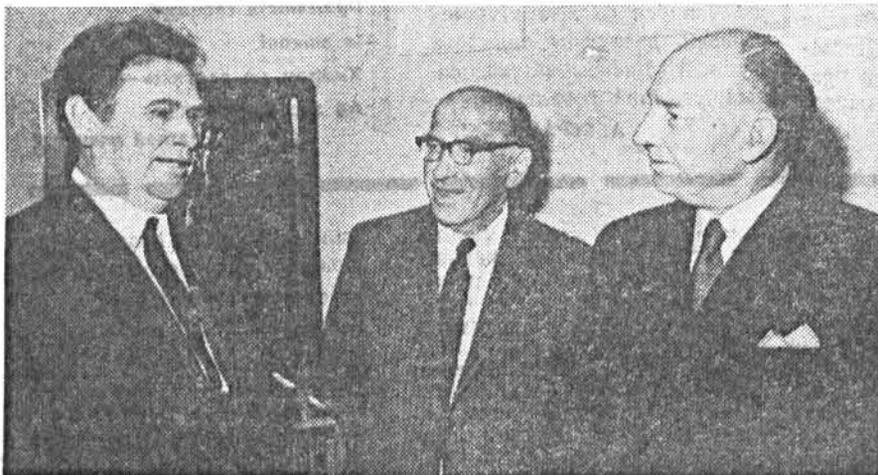
Кветкі хай успыхваюць барвова,
пахне свежаспечаны пірог,
каб і дар зямны, і шчырасць
слова

госць адчуў, ступіўшы на парог.

У сяле ці у самой сталіцы —
на квяцістым ручніку льяным:
свежы хлеб з палтайскае

пшаніцы,
дробка солі крымскае на ім.

Пераклала Е. ЛОСЬ.

М. Тани, А. Жукаўскас, Ю. Ванэг (1973 г.).

Канстанцін ЭРЭНДЖЭНАЎ,

народны паэт Калмыкіі

БРАТЭРСТВА

З найдалёкай зямлі
Джунгарскай,
З найдалёкай сваёй зямлі
Мы за шчасцем —
калмыцкай казкай—

Дзень і ноч,
ноч і дзень ішлі.
Самы мудры і смелы прадзед
Нас

на захад навёў якраз:
Там Расія, —
а значыць праўда —
Нібы родных сустрэла нас,
Там кавыль,
ад туманаў волкі,

Прашаптаў:
— Заставайцеся тут!
Пайнаводна сказала Волга:
— Не разлюбіце гэты кут!

Мы ў адказ пакланіліся нізка
І, вадой напайўшы ўсіх,
Над далінаю Ерганінскай
Рассядлалі коней сваіх.

Мы ўзвалі Элісту —
дзіўны горад —
Хай расце яна ўвысь і ўшыр!
Будзем славіць мы
серп і молат,
І братэрства, і вечны мір!
Пераклаў І. КАЛЕСНІК.

ЧАЛАВЕК

На белым свеце ўсё ідзе па кругу,
Уладар і тлен я роднае зямлі,
То ў дзверы ціха грукаецца

То радасцю нагор'і абнялі.
скруха,

Былінка я, то раптам вось —
як неба,

І долі,
Што не знойдзеш шчаслівей,
Зайздросцяць, знаю, пастаянна й
нема

На небе — бог
І ў полі — муравей.

На Месяцы сваіх наставіў вешак,
І ў космасе мой подзвіг

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Калі мацней за розум забабоны,
не суняць,

І раскусіў я атам, як арэшак,
Каб ядзерца карыснае дастаць.

Ды велічнымі марамі натхнёны,
Бываю часам цёмны і цяпер.

Хто я такі?

Не чалавек, а звер!
І несці мне ў жыцці з пакорай
страты,

І не супраціўляцца ў барацьбе,
І радасці не знаць,

Не быць крылатым,
Пакуль я зверу не заб'ю ў сабе.

Я чалавек!
І тройчы слаўны буду,
Калі пад гэтым небам назаўжды
На троны ўздыдзе ісціна паўсюды
І знікнуць скрозь нянавісці
сляды.

Я чалавек!
Зло стаўлю да бар'ера!
І ўпарта спавядаючы дабро,
Тых да сваёй схіляю чыстай веры,
Каму нянавісць трапіла ў нутро.

Пераклаў Г. КЛЯЧКО.

Я чалавек!
Зло стаўлю да бар'ера!
І ўпарта спавядаючы дабро,
Тых да сваёй схіляю чыстай веры,
Каму нянавісць трапіла ў нутро.

Пераклаў Г. КЛЯЧКО.

Я чалавек!
Зло стаўлю да бар'ера!
І ўпарта спавядаючы дабро,
Тых да сваёй схіляю чыстай веры,
Каму нянавісць трапіла ў нутро.

Пераклаў Г. КЛЯЧКО.

Я чалавек!
Зло стаўлю да бар'ера!
І ўпарта спавядаючы дабро,
Тых да сваёй схіляю чыстай веры,
Каму нянавісць трапіла ў нутро.

Пераклаў Г. КЛЯЧКО.

Фёдар ГАРЫН

Украіна

ЦВІЦЕ, КВІТНЕЕ УКРАІНА

Краю мой, дзіцячых год калыска,
Не забыць мне грозны час, калі
Па зямлі зялёнай украінскай
Дні баёў кастрычніцкіх прайшлі.

Да жалеза прыкіпалі пальцы,
Біў па белых гадах кулямёт...
На «Аўроры» кліч—і арсенальцы
Пераможна рушылі ў поход.

І Махно, і банды—ўсё мінула...
Украіна слаўная мая,

Ты шырока сцяг свой разгарнула,
Што на векі здабыла ў баях.

І Дняпро-славуціч коціць воды
У пералівах новае красы...
Украіна! Фабрыкі, заводы.
Украіна! Мора і лясы.

І жывем мы у сям'і адзінай,
Як адна шчаслівая сям'я!..
І цвіце, квітнее Украіна,
Украіна родная мая.

Пераклала Н. ТАРАС.

Альфонсас МАЛДОНІС

Літва

ДЗУКІЯ

Астравы веляніну чупрыняць,
Акунёў мільгаценне рабое,
Вымя студзючы ў ціхай плыні,
Спяць каровы на вадапой.

Я да скону злучоны з тым
краем —

Да лясоў векашумных імкнуса,
Да азёр, дзе шыі згінаюць
Бела-шызым пыталнікаў гусі.

Рэхам коцяцца дні гаманкія,
Клічуць мамы сыноў упоцем...
Я ў тваёй гаворцы, Дзукія,
Як зямля ў крамянай лістоце!

Грэчка белую плынь калыша,
Кольцы год — на галіністых
рэках,

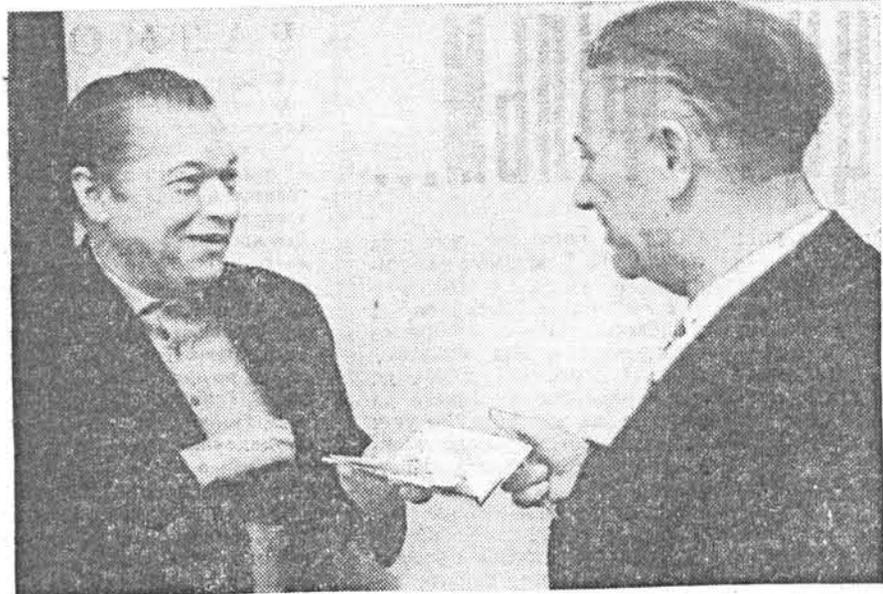
А на сэрцы — лагода і ціша,
Бы вярнуўся з-за свету аднекуль.

Пераклаў В. ЗУЕНАК.

С. Міхалноў і К. Крапіва (1972 г.)

Фота Ул. КРУКА.

П. Панчанка і М. Нагніб'яда (1973 г.)

рэй, ледзь прыкметная ў снезе, вяла сцяжынка. Яны баязліва пастукалі. Чалавек у кажуху, з кабурой на поясе, адчыніў ім. Прачытаў лісток з ленынскім подпісам і сказаў:

— Заходзьце.

Не гарэла электрычнасць. Праз тоўстую наледзь з вокнаў неяк яшчэ пранізваўся святло. Зімна было — халаднай, чым на вуліцы. І дзіўна гучалі крокі і галасы траіх у пустой і вялікай каменнай каробцы. Да самай сталі даставалі бясконцыя паліцы. Але на іх нічога не было; толькі на ніжніх ляжалі выключныя, цудоўныя рэчы, неабходныя для жыцця: кажухі, валёнкі, бязеявая бялізна. І нават стаалі боты з сапраўднай скуры!

— Што будзеце браць? — спытаў чалавек з кабурой. Белая пара рвалася з яго губ і ноздраў.

— Не ведаю, — сумеўшыся, адказала Марусіна маці. — Вось калі б кажухок для дзяўчынкі.

— А табе асабіста не патрэбен кажухок? — спытаў чалавек з кабурой.

— Куды ж два, — сказала Марусіна маці. — Я яшчэ нічога, абыдуся як-небудзь, а яна падрасла вельмі...

— Ты слухай! — сказаў чалавек з кабурой. — Цябе Ленін сюды паслаў таму, што ты перад рэвалюцыяй заслужыла. Ты заслужыла, відаць з гэтага факта, каб табе апраўца па людску і дзяўчынку сваю апраўца! Бяры, што неабходна, не саромейся.

Таварыш Ленін наперад на ўсё згоду даў. Ён табе верыць, што лішняга не возьмеш. Бачыш, вась яго ўласнаручны подпіс, гэтым подпісам ён за тваё сумленне ручаецца... Сарочка ёсць у дзяўчынкі?

— Няма, — прашаптала маці.

— Ну, бачыш! — сказаў чалавек з кабурой. — І ў цябе няма, факт.

І паколькі Марусіна маці ўсё саромелася, ён вырашыў сам. Ён скідаў на прылавак горы тавараў і корпаўся ў іх, вышукваючы рэчы патрэбнага памеру. Ён выбраў два кажухі, дзве пары валёнак, чатыры змены бялізны і адмераў некалькі аршын мануфактуры. Бялізна была салдацкая, жоўтая, з завязкамі. Жаночага на складзе не было.

— Нічога, — сказаў чалавек з кабурой. — Дзе доўга — падрэжаце.

Ён упісаў рэчы ў лісток з подпісам Леніна, Марусіна маці распісалася ў атрыманні, і яны з Марусяй пайшлі, сказаўшы:

— Да пабачэння. Дзякуй.

— Усяго вам, — адказаў чалавек з кабурой і зачыніў за імі дзверы. І яны, шчаслівыя, накіраваліся дамоў заснежанай малалюднай Пятроўкай.

У новенькіх, яшчэ зусім не адзваных кажухах і валёнках, яны пайшлі дамоў, пайшлі ў сваю будучыню. Зімовы дзень канчаўся, малінавая зорка гарэла над Масквой...

Інаненцій ЭРЦЮКАЎ

Якуція

ЯКУЦІЯ

Мне пра Якуцію ты баеш,

Пра край з маленства дарагі,

І смех, і слёзы выклікаеш,

Зусім, зусім ён не такі...

Гаворыш — там са снегу хаты,

Палову года ноч адна,

Мядзведзь пранырлівы, калматы

Шыбуе з нейчага двара...

Замест аўтобусаў — сабакі

У сані ўпрэжаны гуртом,

Якуты свежую салаку

Усё жыццё ядуць жыўцом!

Але ж галоўнае,

дык гэта —

Злвез, снег — ва ўсе бакі!

Часамі нават і паэта

Спужае клімат наш такі.

Хоць ты турыст, але ж не вельмі,

Крычы пра мой суровы край,

Мая зямля — не свет ялейны,

Мая зямля — не боскі рай.

Жыве на ёй народ рабочы,

Такі, што і марозу брат,

Няхай завяе слепіць вочы.

Няхай над ім шалее град...

Жыве народ мой, як і ўсюды,

Зайжды прыветны да гасцей.

З усімі тут сябруюць людзі,

Гадуюць з радасцю дзяцей.

І не учора, і не сёння

Любоў злучыла нас з Масквой,

Мая Якуція заўсёдна

Расіі лічыцца сястрой.

Пераклала Р. БАРАВІКОВА.

ТУТ НА РАДЖАЕЦЦА ФІЛЬМ...

Беларускае тэатральнае аб'яднанне наладзіла выязное паезджанне прэзідыума праўлення ў Бабруйску. Яго ўдзельнікі пазнаёміліся з новымі спектаклямі Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі — «Не ўсе катэ масленіца» А. Астроўскага, «Падобны на лью» Ібрагімбекава, «Абеліскі» А. Саннікава і «Злыдзень» А. Петрашкевіча. У абмеркаванні рэжысёрскіх і акцёрскіх работ прынялі ўдзел пісьменнік К. Губарэвіч, кандыдат мастацтвазнаўства Т. Арлова, супрацоўнікі апарата БТА А. Карлеснічэнка і Г. Забела. Творчая размова выклікала цікавасць маладога тэатральнага калектыву, які адчуў прычынавую і добразычліваю крытыку, накіраваную на паліяпшэнне далейшай дзейнасці трупы. Ад тэатра выступалі І. Збарскі, В. Каралько, Г. Несцер і г. д. Якія ігралі ў разглядаемых спектаклях.

На пасяджэнні выступіў намеснік міністра культуры БССР С. Пятровіч.

АБМЕРКАВАННЕ СПЕКТАКЛЯ

Спектакль па п'есе І. Шамякіна «Экзамен на востень» у пастаноўцы Рэспубліканскага тэатра юнага глядача карыстаецца поспехам сярод студэнтаў, старшакласнікаў, рабочай і калгаснай моладзі. Пра гэта сведчыць і яго абмеркаванне, якое днём адбылося ў тэатры ў удзеле студэнтаў, членаў педагогічнага клуба прыродазнаўчага факультэта Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута імя М. Горькага. Пасля прагляду спектакля «Экзамен на востень» будучыя педагогі ў сваіх выступленнях адзначылі высокую ідэйна-мастацкую якасць драматычнага твора і яго сцэнічнага ўвасаблення, творчыя ўдачы выканаўцаў. Гледачам было цікава паслухаць рэжысёра Л. Тарасаву і выканаўцаў галоўных ролей — заслужаную артыстку БССР Р. Маленчанку, Ул. Макарава, В. Кавалерава, заслужаных артыстаў БССР В. Лебедзева і Б. Барысёнка, Я. Груніна, К. Сянкевіча, Л. Бельскую, В. Мельнікава. Яны расказалі, чым адметны «Экзамен на востень» у іх творчай біяграфіі.

М. ПАЎЛОВІЧ.

СТУДЫЯ «Беларусь-Фільм»... Штогод тут выпускаецца 5 мастацкіх, 45 хронікальна-дакументальных, навукова-папулярных і вучэбных, 12 тэлевізійных карцін і 22 кіначасопісы: «Савецкая Беларусь», «Пяцёр Беларусі», «Спартыўны агляд», «Сельская гаспадарка Беларусі», «Мастацтва Беларусі» і інш. Уся гэтая прадукцыя праходзіць праз рукі амаль паўтарысячнага калектыву творчых і вытворчых работнікаў.

Так, і вытворчых. Бо творчыя планы прайшоўшы праз сцэнарнарэдактарскую «кухню» рэалізуюцца ў павільёнах, лабараторыях, цэхах, Сённяшняя кінастудыя — гэта магутнае прадпрыемства, аснашчанае навіскай сучаснай тэхнікай. Яе студыйны «арганізм» разлічаны нават на большую колькасць прадукцыі, чым выпускаецца зараз.

Вось і хацелася б расказаць пра некаторыя з тых прафесій, якія мала або зусім невядомы чытачу, пра людзей, што застаюцца звычайна «за кадрам».

...Трэці паверх будынка студыі. У яго левым крыле

рэспубліка», «1000 вонан», «Чорнае сонца», «Аблоні». Над апошняй стужкай, пастаўленай Б. Сцяпанавым, працаваць было вельмі прыемна. А зараз на маім сталі яго новай работай — «Воўчая зграя».

...У той дзень быў прагляд матэрыялу. Яўгенія Сцяпанавна сляшалася ў залу, хацелася ўбачыць «жывых» герояў хвалючай аповесці В. Быкава.

На гэтым намерсе маніруюцца таксама і фільмы, створаныя ў аб'яднанні «Летапіс».

...Напружана, але з вялікім натхненнем, працуе здымачная група поўнаметражнага дакументальнага фільма, прысвечанага гераічнай абароне Магілёва летам 1941 г. І, вядома, тут, у невялікім мантажным пакоі робяцца першыя яго крокі, як самастойнага твора.

Вялікая адказнасць ускладзена на мантажора карціны Валянціну Шаталаву.

— Фільм пад умоўнай назвай «Пяцёр зямлі», — гаворыць яна, — абяцае быць хвалючым расказам аб гераічным подзвігу савецкага народа. Рэжысёр І. Вейняровіч, як заўсёды, шмат уключае ў яго ваен-

ных. З 1962 года — ударнік камуністычнай працы.

Побач з Валянцінай працуе яе калега Анастасія Шэлег. Стаж па гэтай прафесіі больш за дваццаць гадоў. Сваю працу яна вымярае... кіламетрамі. А колькі іх — хіба ж падлічыць!

Слова самой Анастасіі Пятроўне:

— Люблю сваю прафесію, жылася з ёю. Мне здаецца, што па меры таго, як будзе павышацца майстэрства кінадакументалістаў, пашырацца іх творчыя пошукі, выяўляцца новыя формы паказу на экране чалавека, нашага сучасніка, яшчэ больш узрасце патрабавальнасць да нас, мантажораў, ад якіх вельмі многае залежыць. Калі гаварыць пра фільмы, над якімі мне давялося працаваць, то я з радасцю называю поўнаметражную стужку «У агні жыцця».

Ці трэба казаць, якая гэта была складаная работа ўсяго творчага калектыву! Героем жа быў К. П. Арлоўскі. Шмат месца займалі сінхронныя эпізоды, дзе так хораша і разам з тым проста гаварыў вядомы барацьбіт за народнае шчасце, і буйнейшы арганізатар сельскагаспадарчай вытворчасці. Зноў жа фільмацыйны надры, у якіх мы бачым першую барану на вызваленай зямлі, першыя зярныты, пасяненні ў яе, і разам з тым радуемся тым грандыёзным зменам, што адбыліся ў калгасе «Рассвет» пад кіраўніцтвам былога партызана і падпольшчыка, чалавека блізка адданнага сваёй справе. Хацелася як мага дакладней, паўней, метадам супастаўлення матэрыялу, у прыватнасці, метадам мантажу, як аднаго з буйнейшых вылученчых сродкаў кінематографа, прасачыць за лёсам вядомага ва ўсёй краіне чалавека.

...Работа над усімі новымі і новымі фільмамі ніколі не спыняецца. Дакументальныя, навукова-папулярныя, вучэбныя... Ні адзін не абыходзіцца без мантажора — заўсёды патрэбна і надзейнага спадарожніка рэжысёра, усяго творчага калектыву.

Анастасія Пятроўна гаворыць, што яна наогул любіць дакументальнае кіно. Многія тэмы, лёс людзей, пра якіх расказваюць стужкі, вельмі блізкія ёй. Бо яна сама прайшла ільгікі жыццёвы шлях. Удзельніца Вялікай Айчыннай вайны і ў мірны час пазнае ўзор працы. Хіба не аб гэтым сведчаць медаль «За доблесную працу», значок «Выдатнік кінематографіі

СССР» і яшчэ тое, што яна з'яўляецца ударнікам камуністычнай працы.

І Валянціна Шаталава, і Анастасія Шэлег працуюць на студыі, можна сказаць, сем'ямі. Прафесія, любоў да яе, перадаецца ад аднаго да другога як эстафета. Ва ўсіх узнісла настрой — святкуюцца гадавіна Вялікага Кастрычніка.

Гэты настрой пануе на ўсёй студыі «Беларусь-Фільм». У тым ліку і ў здымачнай групе мастацкага тэлевізійнага фільма «Рабіноны-75» (аўтар сцэнарыя К. Губарэвіч, рэжысёр Л. Мартышок, апэратар Ф. Курчар). Ролі «рабінонаў» выконваюць вучні Алег Канчэўскі і Дзіма Саладуха. Маленькія акцёры, па-сутнасці, іграюць саміх сябе, бо ў фільме ў іх няма імяў, і апраўду яны «па-рабінонаўску», аднак, на думку рэжысёра Леаніда Мартышока, фільм расказае пра сучаснае Палессе. І хоць героі «маленькія», іх дзейнасць, папэўна, зацікавіць дарослых. Справа ў тым, што гаворка ідзе аб самым надзейным — барацьбе з бракарыяствам, захаванні флары і фаўны. Міма гэтага прайсці ніхто не мае права, якога б ён узросту не быў.

...Ярка гараць у павільёне «Юнітэры». Падаецца каманда падрыхтавана да здымкаў. Уся ўвага скіравана на верталёт. Ён толькі што «прылямаў» на палескай зямлі, падабраў, дарэчыце, хлопчыкаў «рабінонаў».

Так кожны дзень. Праца паўтарысячнага калектыву адной з буйнейшых у краіне студыі «Беларусь-Фільм» працягваецца. У павільёнах, цэхах, лабараторыях, рэдакцыях, на ўсіх «паверхах» ідзе барацьба за паспяховае выкананне сацыялістычных абавязальстваў.

...Аб гэтым ён рапартаваў учора, праходзячы па Цэнтральнай плошчы перад урадавай трыбунай. Слова беларускіх кінематографістаў моцнае!

Алесь МАЦКЕВІЧ.
Фота Ул. КРУКА.

Ударнікі камуністычнай працы, мантажоры «Беларусь-Фільма» Анастасія Шэлег і Валянціна Шаталава.

размешчан мантажны цэх. Тут прасторна, утульна. Сюды, як па канвееру, трапляе лямбда пасля тэхнічнай апрацоўкі. Цяпер слова за мантажорам.

Расказвае Яўгенія Волкава:

— Я лічу, што мантажор — гэта «правая рука» рэжысёра. У многіх выпадках ён яго палчэнік і дарадчык... З вялікага багацця эпізодаў, кадраў, знятых непаслядоўна, то з канца, то з сярэдзіны (як гэта ў большасці і робіцца ў кіно) трэба «выціснуць» самае істотнае. Нават рэжысёрскі сцэнарый не з'яўляецца для мантажора нейкай догмай. Бо, праглядаючы матэрыял на мавіоле, бачыш, дзе можна і неабходна пусціць нажніцы ў ход... Галоўнае, каб сюжэт фільма развіваўся дынамічна, імкліва, зацікавіў і ўхваляваў глядача. А дасягнуць гэтага можна, дзякуючы маніруючы кадраў. Мне даводзілася працаваць з рознымі рэжысёрамі — А. Спешневым, напрыклад, М. Калініным. На маім рахунку дзевяць мастацкіх карцін. Сярод іх — «Рудабельская

най кінахронікі. На стыкоўцы старых кадраў і тых, што зняты цяпер, і будзецца сюжэт стужкі.

У чым асаблівасць майёй работы менавіта над гэтым твораў кінапубліцыстыкі? Галоўным чынам у тым, што ў ёй шмат сінхронных эпізодаў. Скажам, на плёнкі запісаны ўспаміны былога фронтавога карэспандэнта, вядомага савецкага пісьменніка К. Сіманова, былога саркратара ЦК КП(б)Б і начальніка Цэнтральнага штаба партызанскага руху П. Панамарэнка, прэзідэнта АН БССР М. Барысёвіча, многіх удзельнікаў партыйнага падполля. Найважнейшая задача мантажора заключалася ў тым, каб зрабіць дакладнае сумяшчэнне адлюстравання ў кадрах хронікі з расказам жывых сведак. Адным словам, каб не было ў фільме стылістычнага і выяўленчага разнабою, так званых, рабочых наладак.

Ці дасягнулі мы сваёй мэты — паказаць экран, скажучы, урэшце, сваё слова глядачы.

...Валянціна Шаталава — кандыдат у члены КПСС, дэпутат Пяршамайскага раённага Савета дэпутатаў працоў-

песнямі «Курган Славы» і «Таварыш Астроўскі», а таксама расказаў аб вялікай грамадскай рабоце, што праводзіцца на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах рэспублікі па прапагандзе беларускага музычнага мастацтва.

На вечары новыя песні выканалі артыст Вялікага тэатра оперы і балета БССР Віктар Стральчэня і саліст ансамбля песні і таца ЧБВА Іван Краснадубскі.

А. ПРОЦЬКА,
карэспандэнт газеты
«Транцік».

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ

Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Януба Коласа пазнаёміў віцэбранч з драмай «Падобны на лью» сучаснага азербайджанскага пісьменніка Руэстама Ібрагімбекава (пераняў на беларускую мову Юры Гаўруна). Паставіў спектакль народны артыст БССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Іосіф Папоў у дэкарацыях

па эскізах народнага мастака БССР, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Яўгена Нікалаева.

На здымку — заслужаныя артысты БССР Галіна Марына і Георгій Дубаў у ролях Лены і Мурада.

Фота С. ҚОХАНА.

НА ХВАЛІ ДРУЖБЫ

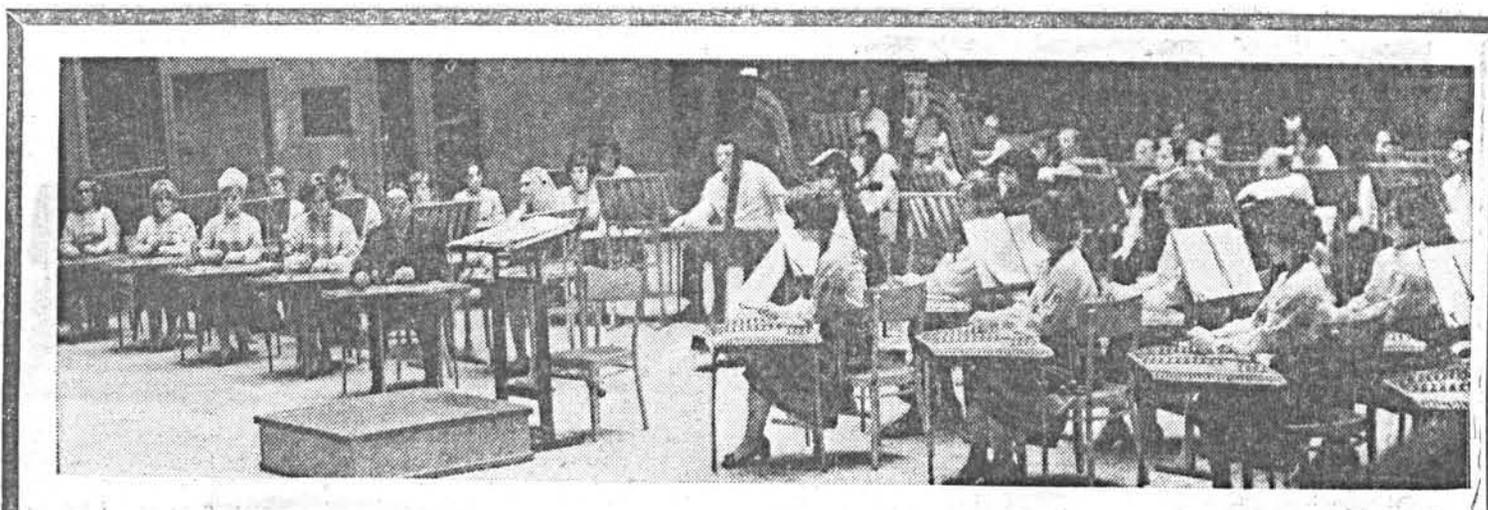
Даўно пасябравалі мінскія трактаразаводцы з беларускім кампазітарам, лаўрэатам прэміі Ленінскага камсамола Ігарам Лучанком. Яшчэ ў 1966 годзе, калі святкавалася 20-годдзе прадпрыемства, заводская харавая капэла выканала яго песню «Велічальную трактарнаму».

Днямі ў чырвоным кутку інструментальнага цэха МТЗ адбылася чарговая традыцыйная сустрэча кампазітара з рабочымі і інжынерна-тэхнічнымі работнікамі. Ігар Лучанок пазнаёміў іх з новымі

ГЭТЫ здымак мы атрымалі з украінскага горада Жданава. Там драматычны тэатр іграе з вялікім поспехам камедыю «Брама неўміручасці» народнага пісьменніка Беларусі Кандрата Крапівы.

— Нам асабліва прыемна тое, што Данецкі абласны тэатр паставіў гэты твор амаль адначасова з Беларускай дзяржаўнай акадэмічным тэатрам імя Янкі Купалы, для артыстаў янога драматург і пісаў камедыю, — сказаў па тэлефоне нарэспандэнту «ЛіМа» заслужаны артыст Украінскай ССР А. Уцяганай. — Наш калектыв працаваў з вялікім творчым захапленнем, бо гаворка са сцэны ідзе пра істотныя пытанні маральна-этычнага выхавання чалавека. На нашу думку, «Брама...» дае магчымасць надзвычай востра выкрыць носьбітаў эгаістычнай маралі і праспяваць славу людзям, якія бачаць сэнс жыцця і дзейнасці ў грамадскай карысці. У сатырычным промі аказваюцца мяшчане ўсіх адценняў; станоўчы ідзея — сапраўдны чалавек, чалавек для людзей. Та-

ты — Байной у п'есе «Дарую табе жыццё» Д. Валеева і Каравай у п'есе А. Макаенна «Таблетку пад язык» аўтарскай і рэжысёрскай спіраванасцю сучасны з маймі ўнутранымі перанананнямі», — піша народны артыст ССР А. Сярдзюк на старонках часопіса «Украінскі тэатр», сцвярджаючы, што творы беларускага драматурга

ВЕЧАР ПРЭМ'ЕР

Многія аматары народнага мастацтва чакалі сустрэчы з аркестрам імя І. Жыновіча на пачатку сёлетняга канцэртнага сезона, бо яна абяцала некалькі прэм'ер.

У гэты вечар упершыню было прапанавана слухачам выступленне унісона цымбалаістаў (кіраўнік заслужаны артыст рэспублікі В. Бурковіч). Ён надзвычай зладжана і з сапраўднай любоўю выканаў «Беларускую мелодыю» І. Жыновіча. Асабліваю прыгажосць гэтай задушэўнай лірычнай п'есе нададо тое, што фартэпіянная партыя была перакладзена для дзюво арф. Гучанне якіх як нельга лепей пасуецца да цымбалаў. З артыстычным бляскам выкананы былі унісонам «Вальс-капрыс» Г. Вяняўскага.

Адбылося першае выкананне аркестрам пад кіраўніцтвам М. Казіца Канцэртна «Народныя гульні» А. Мдзівані. Аўтар добра валодае аркестравымі фарбамі, нірэдка ўжывае вострыя гармоніі і здолеў стварыць цікавую жартаўлівую п'есу. Слухаеш яе — і перад табой нібы паўстаюць малюнкi святчнага вечара, народныя гульні і танцы.

Яшчэ адна прэм'ера — Канцэрт для цымбалаў і народнага аркестра № 2 Д. Смольскага, прысвечаны І. І. Жыновічу. Хоць твор выконваецца аркестрам не ўпершыню, аднак у Мінску яго ведаюць нямногія. Трэба сказаць, што кампазітар звяртаўся да музыкі для цымбалаў і раней, назавасіў вопыт і гэта дапамагло яму

У ПЕРАКЛАДЗЕ З БЕЛАРУСКАЙ

му тэатр і драматург выступаюць як саюзнікі...

Творчы абмен у галіне тэатральнага мастацтва паміж майстрамі сцэны братніх рэспублік мае багатыя традыцыі — яшчэ з канца 20-х гадоў.

Сярод пастацовак апошніх сезонаў на Украіне прыцягвае да сябе ўвагу спектакль «Таблетку пад язык» па п'есе А. Макаенна ў дзяржаўным драматычным тэатры імя Тараса Шаўчэнкі ў Харкаве, дзе галоўную ролю выноўвае камуніста Карая выноўвае выдатны артыст Аляксандр Сярдзюк. «Я рады, што мае новыя рабо-

уласцівы і рэвалюцыйны рамантызм.

Так, на святочных афішах тэатраў нашай краіны пазначаны многія творы, перакладзеныя і з беларускай мовы, — побач з імем ветэрана драматычнай літаратуры К. Крапівы называюцца імёны А. Макаенна, М. Матукоўскага, К. Губарэвіча, А. Маўзона, А. Махнач, А. Дзялендзіка, А. Петрашкевіча.

На здымку — сцэна са спектакля «Брама неўміручасці» у Данецкім абласным драматычным тэатры (г. Жданаў).

напісаць вельмі добры твор. Пачынаюць яго цымбалы на арганым пункце аркестра задуменнай мелодыяй. Потым надыходзіць чарга больш рухавай тэмы, надзвычай тэхнічна складанай для саліруючых цымбалаў. Пасля мажорнага эпизоду гучыць першая кадэнцыя, у якой шырока выкарыстана фактура інструмента. Тут можна пачуць і «галаваломныя» пасажы і глісанда, і прыёмы плыцката. Іх успрымаеш як плён творчага пошуку. Другая частка канцэрта пачынаецца павольнай тэмай, потым, пасля агульнага нарастання гучыць урачысты эпизод, за ім ідзе новая кадэнцыя, яе перабіваюць магутныя акорды аркестра і зноў кадэнцыя працягваецца. Наступова ўзрастае тэмп, напружанне музыкі — наступае кульмінацыя, за якой ідзе кода.

Канцэрт увогуле пакідае добрае ўражанне, як твор поўны жывой і свежай музыкі, аптымізму, напісаны з сапраўдным кампазітарскім майстэрствам. З такім жа майстэрствам выканаў яго і саліст В. Бурковіч.

У канцэрце прагучалі таксама знаёмыя слухачам музычныя старонкі — дзве часткі з «Палескай сюіты» Я. Глебава, руская народная песня «Карабейнікі», «Кікі-мара» А. Лядава, «Танец скамарохаў» з музыкі П. Чайкоўскага да «Снягурчкі». Народны аркестр і тут прадаманстраваў высокае майстэрства. Значна ажывіў і ўпрыгожыў канцэрт удзел у ім салістаў на-

ПУЛЬС ЖЫЦЦЯ

жэйшая прэм'ера абласнога драматычнага тэатра. Тэма Вялікай Айчыннай вайны раскрываецца таксама ў спектаклях «Сыны трох рэк» В. Гусева, «Грэшнае каханне» А. Дзялендзіка, «Толькі адно жыццё» А. Маўзона і іншых, якія будуць таксама паказаны ў новым сезоне.

Многія спектаклі тэатра раскрываюць вобраз нашага сучасніка. Галерэю рабочых розных спецыяльнасцей, якія атрымалі тут сцэнічнае ўвасабленне, папоўняць рэжысёрскія нафтавікі. Яны ажывіў у спектаклі «Не магу без цябе» па п'есе мяс-

Неўтаймаваным і пашчотным, трапяткім і патэтычным паўстае геній Д. Шостакавіча ў яго Дэсятай сімфоніі. Драматычны па пафасу, гэты твор з першых тактаў захапляе сэрца і розум слухача. Менавіта гэта адчулі аматары класічнай музыкі на канцэрце Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР, што выступіў у Гомелі. Зала горада апладзіравала, выказваючы падзяку і аўтару джанага ансамбля, які змястоўна і хвалююча мае добрую славу ва га твора, і выканаўцу — ўсёй нашай краіне. Адкалектыву сталічных музыкантаў.

Сярод прыемных навінак на пачатку сезона былі і гастролі Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР пад мастацкім кіраўніцтвам Уладзіміра Раговіча. Сталая паклоннікі гэтага калектыву і моладзь з цікавасцю слухалі спева зла-

вы сезон спектаклямі, прысвечанымі Вялікай Айчыннай вайне, мужнасці, стойкасці савецкіх людзей. Рагачоўцы, акрамя «Салдацкай удавы» М. Анпілава, якая палюбілася ўжо глядачам, пакажуць «Апошні шанц» В. Быкава. Жлобінскі народны тэатр адкрывае сезон літаратурна-музычнай кампазіцыяй «Мае песні» па творах паэта-камуніста Мусы Джаліля.

Да 30-годдзя Вялікай Перамогі рэжысёрскія артысты-аматары рыхтуюць спектакль «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча, брагінскія — «Канстанцін Заспонаў» А. Маўзона, мазырскія — «Абеліск» Г. Мамліна, ельскія — «Вера, Надзея, Любоў» А. Арбузава.

Абнаўляюць сваю праграму і калектывы абласной філармо-

Ю. Нежура. Шахта імя Кастэнкі.

У нашай шматнацыянальнай краіне раскрыліся творчыя здольнасці і таленты розных народаў.

Сёння галасы паэтаў, музыкантаў, мастакоў з Кіргізіі і Прыбалтыкі, Казахстана і Прыднэпроўя, Далёкага Усходу і Беларусі зліваюцца ў адзіную магутную сімфонію.

Жыватворная крыніца мастацтва братніх рэспублік — савецкая рэчаіснасць.

На нашых вачах змянілася само паняцце шматнацыянальнага мастацтва. Яно стала шырэйшым, больш значным, больш напоўненым па зместу і па форме.

Праўдзівае адлюстраванне жыцця і працы чалавека — нашага сучасніка — знаходзіць мастацтвае ўвасабленне ў творах майстроў мастацтва розных рэспублік і становіцца

здабыткам культуры ўсяго савецкага народа.

Толькі сёлета мастакі пабывалі на Волзе і Енісеі, у Данбасе і Сярэдняй Азіі, на Балтыцы і ў Карэліі, наведвалі новабудуёлы Нурэкскай ГЭС і Камскі аўтазавод.

Гэтым летам вялікая творчая брыгада наведвала Казахстан, у яе складзе былі мінскія мастакі А. Рыбчынскі і Ю. Нежура. Яны наведвалі шахты Караганды і Шахцінска, казахстанскую Магнітку і Цеміртаў.

Мастакі спускаліся ў шахты, знаёміліся з першакласнай тэхнікай, якая прыйшла на дапамогу гарнякам, сустракаліся з перадавікамі вытворчасці, пісалі іх партрэты.

Пабывалі мастакі і ў Карнаралінску — надзвычай прыгожым раёне Цэнтральнага Казахстана. Прыгажосць гэтага краю натхніла майстроў мастацтва і нарадзіла дзесяткі сюжэтаў, якія пазней былі перанесены на палотны.

У складзе другой групы на Балтыку ездзілі мінскія мастакі І. Капялян, Л. Дударэнка. Волга-Балтыйскім водным шляхам імя У. І. Леніна яны праехалі праз Чарапавец, Выцегру, Ленінград, Талін, Калінінград, пабывалі ў портах, паднімаліся на судны Балтыйскага флоту,

сустракаліся з маранамі і рачнікамі. Тут яны сабралі багаты матэрыял аб людзях і жыцці флоту.

Цеплыня і сардэчнасць сустрач дапамагаюць мастакам у іх плённай працы. Нарджаюцца асабістыя кантакты мастакоў, якія мацуюць творчую дружбу.

Лісты І. Капяляна, выкананыя пастэллю, знаёмяць нас з сучаснай тэхнікай паўночных портаў. Мастака вабіць рамантыка портавых будняў. Выразныя сілуэты кранаў, нібы сталёвыя птушкі, уздымаюцца ў паўночнае неба.

Акварэлі Ю. Нежуры, прывезеныя з паездак, перадаюць колеры і святло далёкага Казахстана. У іх — гераізм шахцёрскай працы і прыгажосць краі, які казахі называюць сваёй Швейцарыяй.

У падарожжах па краіне знаходзіць новых герояў, новыя сюжэты, новыя выяўленчыя сродкі і мастак Л. Дударэнка. Жывапісец імкнецца заглябіцца ў свет прадметаў і прыроды, убачыць у жыцці найбольш тыповыя з'явы і факты, распознаць іх заканамернасці. Але перш за ўсё яго вабіць чалавек — наш сучаснік.

Сёння мы змяшчаем некаторыя іх творы і запрашаем чытачоў на гэты вернісаж.

Ю. Нежура. Намеснік начальніка шахты імя 50-годдзя Кастрычніка Салдэж Карагінжытаў.

НА ПРАСТОРАХ КРАІНЫ САВЕТАЎ

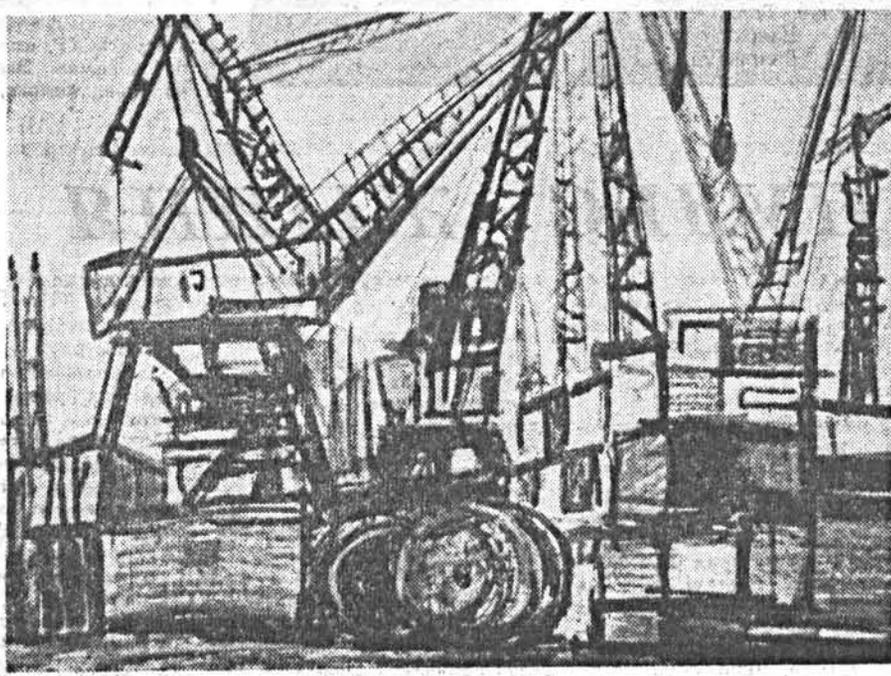
І. Капялян. Выцегра.

Л. Дударэнка. Брыгада вадалазаў цеплахода «Сойка».

Л. Дударэнка. Перадавік Астраханскага балычна-іорнага камбіната Максімаў.

І. Капялян. «Чарапавецкі порт».

ВЕРНАСЦЬ ТЭМЕ

Станковая графіка і кніжная ілюстрацыя, сатырычныя малюні і плакаты — васьмь дзесяцігоддзяў пералік работ заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Сяргея Рыгоравіча Раманова. Усе гэтыя розныя віды графікі. Але кожны з іх мае свае спецыфічныя асаблівасці, настолькі прыкметныя, што неабходна поўнасьцю пераклочаць сваю ўвагу, калі, напрыклад, пераходзіш ад плаката да кніжнага афармлення, ад сатырычных малюнкаў да станковай графікі. Тут можна з упэўненасцю сказаць, што існуе нейкі асаблівы ключ, які дапамагае раскрыць тое агульнае, што аб'ядноўвае іх. І гэтым ключом дасканалы валодае мастак.

Майстэрства прыйшло не адразу. Толькі жыццёвы вопыт, пастаянная работа даюць магчымасць свабодна абыходзіцца з накопленым матэрыялам, дакладна выбраць неабходны жанр, каб сказаць сваё слова сучаснікам аб перажытым, убачаным, аб тым, што хвалюе.

А перажыта шмат. У час Вялікай Айчыннай вайны Сяргей Рыгоравіч — у радах беларускіх партызан.

Работы тых гадоў — графічныя лісты — апаўвадаюць аб мужнасці савецкага чалавека, аб яго непахіснай волі («Прывялі языка», «Партызанская разведка» і інш.).

Раманова і пасля хвалюе ваенная тэма. На розных рэспубліканскіх выстаўках з'яўляюцца творы «Герой Савецкага Саюза Д. Гуляеў перад разграмом гітлераўскага гарнізона ў мястэчку Любань», «Вяртанне з трафэямі», «Апошні бой М. Сільніцкага», «Канстанцін Заслонаў

у дэпо на станцыі Орша ў 1941 годзе» і іншыя.

Лаканічнай, жывой мовай мастак расказаў пра самае істотнае ў характары людзей, раскрыў іх духоўны стан у адказныя хвіліны жыцця. Асабліва запамінаецца ліст, прысвечаны К. Заслону, на якім легендарны партызан узвышаецца грозным манументам над ворагам.

Гэтыя творы ў пэўнай ступені паслужылі спеасаблівым штуршком для работы над гісторыка-рэвалюцыйнай тэмай. У 1957 годзе з'яўляецца серыя малюнкаў вугалем «40 гадоў Беларускай ССР», якая складаецца з дзесятка лістоў, дзе кожны — спеасаблівы дакумент. Гэта «1917 год. Сяляне — хадакі ў М. В. Фрунзе», «Партызаны» і інш., якія дапаўняюць летапіс рэвалюцыйных падзей у Беларусі, створаны іншымі беларускімі мастакамі.

Мастак — той, хто ідзе ў адным страі з народам, хто ўдзельнічае ў штодзённых справах сваіх сучаснікаў. Сяргей Рыгоравіч у пасляваенныя гады разам з іншымі мастакамі выязджае на заводы і фабрыкі Беларусі, у калгасы, шукае найбольш характэрнае, тыповае ў нашай сучаснасці.

Для работ, выкананых у 1948—1949 гадах, уласцівы цікавае кампазіцыйнае рашэнне, лаканізм, абагульненні («Бабруйскі лесаніжны камбінат», «Маргалеўскі трыбунальны завод» і інш.).

У 1954 г. выходзіць серыя акварэлей і работ, выкананых вугалем, якія прысвечаны барацьбе беларускага народа за асваенне балот, за ўздым сельскай гаспадаркі (для дру-

гога тома «Гісторыя БССР»). Для Раманова вельмі важна не толькі ўбачыць, адлюстравачь. Ён імкнецца да таго, каб яго творы былі дзейныя, каб яны актыўна ўздзейнічалі на гледача.

У ягоных плакатах бадай што тая ж тэма, што ў станковых графічных творах. Да-статкова ўспомніць хоць бы такія: «Партызанам і партызанкам — слава!», «Чырвонай Арміі — слава!», «Ператворым балоты ва ўрадлівыя землі». У іх мастак здолеў знайсці вобразы, якія ўзмацняюць прызыўную сілу слова.

Знаёмых нам герояў сусракаем мы і ў кніжнай графіцы С. Раманова. Не выпадкова сярод аформленых ім кніг такія, як «Дрыгва» Якуба Коласа, «Векапомныя дні» М. Лынькова, «У баявым паходзе. Запіскі партызана» М. Ратушана і інш. У ілюстрацыях да іх мастак увасобіў і асабіста перажытае, і перажытае народам.

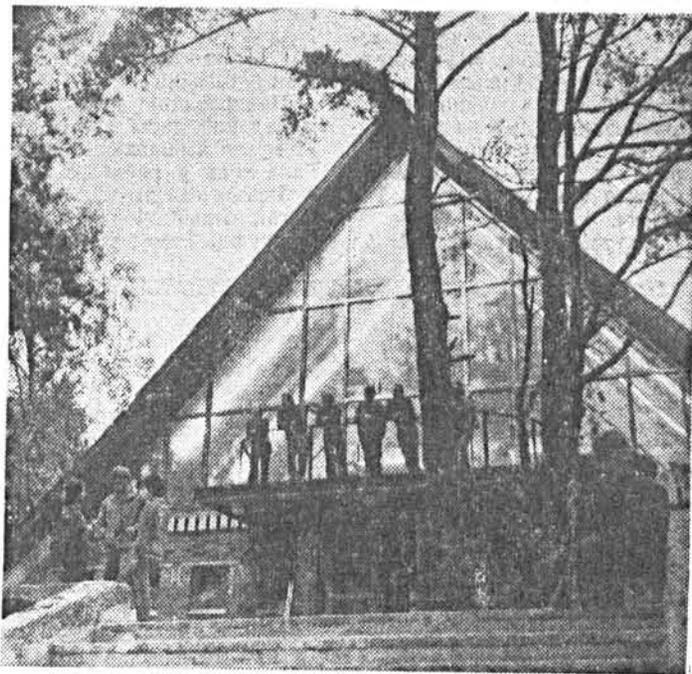
Творчы партрэт С. Раманова будзе няпоўны, калі не скажаць пра яго як пра таленавітага карыкатурыста, які ўжо 30 гадоў звязаны з сатырычным часопісам «Вожык».

Цяжка падлічыць, колькі створана Раманавым карыкатур, сатырычных малюнкаў, але ўсе яны, як і яго плакат, актыўна ўплываюць на гледача, нашага сучасніка. Сярод карыкатур пераважаюць работы на вытворчую тэматыку. Мастак акцэнтуюе ўвагу на адмоўнай сутнасці сатырычнага вобраза, які ён вырашае востра, шаржываана. Карыкатуры яго амаль заўсёды важныя, актуальныя.

Актуальнасць, надзеяннасць — асноўныя рысы Сяргея Рыгоравіча Раманова як мастака, які актыўна змагаецца сваім мастацтвам за сцвярдзенне чалавека новага грамадства.

Р. БАДЗІН.

ЁСЦЬ ДЗЕ АДПАЧЫЦЬ

Ярка-жоўтым полімем гарыць над блакітнай мострай возера восенкае ўбранне бяроз. Халаднаваты вецер гойдае вяршліны соснай, ялін. Непайторныя фарбы і ціхіх мелодый восені дорыць чалавеку прырода. Гэтыя маляўнічыя мясціны зусім недалёка ад Віцебска.

Тут, на беразе возера Белае, сёлета ўзведзены будынак незвычайнай архітэктуры. Трохпавярховы, як вазіны будан, з крутымі дахамі—галюны корпус турысцкай аздараўленчай базы Віцебскага вытворча-тэхнічнага аб'яднання «Маналіт».

Іакуль да паслуг адпачываючых толькі адзін жылы будынак, — расказвае памочнік па быту генеральнага дырэктара аб'яднання Лей Міхайлавіч Салаф. — Але ў бліжэйшыя гады база расшырыцца, добраўпарадкуецца. Ужо зацверджаны практы будаўніцтва двух кафэ, адкрытага плавальнага басейна, азрасаларыя, танцавальных пляцовак. Увесь комплекс будзе ўяўляць сабой адны архітэктурны ансамбль.

Пры турысцкай аздараўленчай базе ўжо існуе лодачная станцыя. Да паслуг адпачываючых лодкі, лёгкія маторныя катэры, водныя лыжы. Гэтай зімой на возеры будзе абсталаваны каток. На пункце пракуты можна будзе атрымаць лыжы, канькі і іншы зімовы спартыўны інвентар.

«Верасы» — такую назву атрымала турбаза.

А. ЦЕМІН.

ГІСТОРЫЯ-МОВАЙ МАСТАЦТВА

У Цэнтральнай выставачнай зале Масквы і залах Акадэміі мастацтваў ССР паўторна адкрылася публічная акадэмічная выстаўка, прысвечаная 25-годдзю пераўтварэння Усесаюзнай Акадэміі мастацтваў у Акадэмію мастацтваў ССР.

На гэты раз экспазіцыя значна пашырана — у яе ўключаны работы 23 новых членаў-карэспандэнтаў, выбраных на 29-й сесіі Акадэміі мастацтваў ССР. На выстаўцы паказана каля паўтары тысячы твораў жывапісу, скульптуры, графікі, тэатральна-дэкарацыйнага мастацтва і прац мастацтвазнаўцаў, гісторыкаў і тэарэтыкаў мастацтва. Сярод іх удзельнікі — дзесяць Герояў Сацыялістычнай Працы, 19 лаўрэатаў Ленінскай прэміі, 87 лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі ССР, 68 народных мастакоў Савецкага Саюза, 82 народных мастака саюзных рэспублік.

З Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі, Дзяржаўнага рускага музея, Дзяржаўнага мастацкага музея Беларускай ССР, Львоўскай карцічнай галерэі і іншых буйнейшых сховішч краіны дастаўлены на выстаўку творы ўдзельнікаў выстаўкі з Беларусі.

З вялікім поспехам працяваюць экспанаванне на выстаўцы палотны «Карункі зямлі», «Горкі Ленінскія. Любімая аляя Ільіча», «Калужніца зацвіла», «Задуменыя дні восені» правадзейнага члена Акадэміі мастацтваў ССР, народнага мастака РСФСР і Беларускай ССР В. К. Бялінскага-Вірлі; карціны «Чарэшня», «Чырвоныя прыйшлі», «Пешая конная», «Зямля» ўраджэнца Уваравіч Гомельскай вобласці, члена-карэспандэнта Акадэміі мастацтваў ССР, народнага мастака Савецкага Саюза, лаўрэата Ленінскай прэміі 1974 года, прафесара

Я. Я. Майсеенкі; выкананыя ў бронзе партрэты «У. І. Ленін з дзяўчынкай», «Герой Савецкага Саюза М. Ф. Сільнікі», «Герой Сацыялістычнай Працы Е. П. Ляснічaya», «Драматург Аркадзь Маўзон» і гіпсавыя скульптуры «Паэт Рыгор Барадулін», «Заслужаны архітэктар С. Б. Бабкоўскі» правадзейнага члена Акадэміі мастацтваў ССР, народнага мастака Савецкага Саюза, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі ССР З. І. Азгура; жывапісныя палотны «Зімовыя залпы Балтыкі», «Раніца», «Канец пудзіны», «Калгасныя рэюшкі» правадзейнага члена Акадэміі мастацтваў ССР, народнага мастака Савецкага Саюза, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі ССР Я. Д. Ромаса, які нарадзіўся ў мястэчку Сакалоўка Гродзенскай вобласці; жывапісныя і графічныя работы «Беларускі пейзаж», «Падмаскоўе. Люты», «Восень. Семафоры», «Сарпіро-

важная станцыя», «Дарога на Рагачоў» правадзейнага члена Акадэміі мастацтваў ССР, народнага мастака РСФСР, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі ССР заснавальніка сучаснага пейзажнага жывапісу Г. Г. Піскага.

Асабліва цікавае амацтва выклікаюць творы двух новых членаў-карэспандэнтаў Акадэміі мастацтваў ССР жывапісцаў з Мінска — Я. А. Зайцава і М. А. Савіцкага.

З творчасцю народнага мастака Беларускай ССР Я. А. Зайцава знаёмыць палотны «Пахаванне героя», «Юны партызан», «Чапак».

Народны мастак рэспублікі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларускай ССР М. А. Савіцік прадстаўлены карцінамі «Партызанская мадонна», «Клятва», «Партызаны», якія за апошнія гады атрымалі шырокую вядомасць.

А. КАСЯНКОУ.

На здымках — турбаза «Верасы» (уверсе). Унізе — ваколіцы турбазы аб'яднання «Маналіт».

Фота Г. БЯЛІЦКАГА.

РУСКІЯ ЛАКІ

Шкатулкі, табакеркі, брошы, пласціны... Нібы нашоўныя каменчыкі, раскіданы па іх чорнай лакавай паверхні ярыя, сакавітыя фарбы, перламутравыя, сярэбраныя ўпрыгожванні.

Вытанчаныя каларовая гама, кампазіцыйная і каларыстычная дакладнасць, віртуознасць выканання надаюць гэтым мініяцюрам творам непайторнае характэра.

...Творы лакавай мініяцюры, якія лічыліся прадметам раскошы, высока шаніліся на працягу стагоддзяў.

Мастацтва, якое вядома пад назвай «Рускія лакі», набыло асаблівую папулярнасць у пачатку мінулага стагоддзя.

Вырабы мастакоў сяла Данілаўна (цяпер Фядосіна) і сяла Палеа, дзе ў 1923 годзе была арганізавана Арцель старадаўняга жывапісу, не страцілі каштоўнасці і ў нашы дні. Цікавая калекцыя рускай і сатэчнай лакавай мініяцюры сабраная ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР.

Цяпер у фае музея экспануецца выстаўка лакавай мініяцюры, прысвечаная 50-годдзю Палеа.

У калекцыі прадстаўлены луніцкія і вішняўскія лакі і работы палшан. Апошнія ўяўляюць асаблівую каштоўнасць. Іх 38. Выкананы яны, у асноўным, заснавальнікамі ацэлі, вядучымі мастакамі сучаснага жывапісу.

светлага вядомага «сяла-акадэміі» — народнымі мастакамі РСФСР І. Марнічавым, А. Катухіным, І. Вакуравым, заслужаным дзеячам мастацтваў РСФСР І. Голікавым, І. Зубковым, А. Дыдыкіным і інш.

Творы, якія экспануюцца на выстаўцы, даюць поўнае ўяўленне аб агульнай накіраванасці творчасці мастакоў савецкага Палеа.

Традыцыйныя тэмы рускай лакавай мініяцюры, тэма рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, калгаснай працы. Радзімы вырашаны ў спеасаблівай, уласцівай толькі Палеа, манеры. Часта зяртаюцца мастакі савецкага Палеа — да сюжэтаў рускай і савецкай літаратуры, «Сказа пра выбана і рыбку» І. Зубкова, «Цыганы» М. Парылава, «Смелы Данча» Д. Буторына — вась некаторыя з іх.

Побач з лірычным Зубковым («Куточак маёй радзімы», «Ля калодзежа», «Ганчарная вытворчасць») — магутны драматызм Дыдыкіна («Браніпоезд 14—69», «На калгасных палях»), Сузіральны Марнічав («Танец») — побач з іканічным Буторыным («Палванне на зайца»). Асобны раздзел выстаўкі займаюць творы мастакоў, якія вучыліся ў палшан, а цяпер працуюць у Беларусі.

Пласціны «Лірычная» і «Адкрыццё міжкалгаснай электрастанцыі» Осіпавах датаваны 1972 годам.

«Мцыры» і «Кулінова поле» І. Ражкова створаны ў 1964 годзе. Выстаўка «Рускія савецкія лакі» цікавая ян для даследчыкаў, так і для аматараў гэтага спеасаблівага віду дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

СЕННЯ краязнаўчы пошук стаў часткаю жыцця савецкага чалавека. Грамадскія супрацоўнікі музеяў — гэта не толькі аўтары ўспамінаў. Гэта людзі, якія заўсёды гатовы выканаць складанае і тэрміновае даручэнне, правесці аператыўнае мерапрыемства ў тым ці іншым кутку краіны, якія лічаць сваім свяшчэнным абавязкам вывучаць і прапагандаваць гераічныя, рэвалюцыйныя і баявыя традыцыі нашай Радзімы.

Энтузіясты звяртаюцца да

таго дня, як па рэйнак прайшоў першы поезд.
У студзені 1973 года мы адначасна адзначалі дваццацігоддзе з дня ўводу ў строй цэментнага завода, пабудаванага на месцы руін старога, узарванага фашыстамі, і саракагоддзе з дня выпуску прадукцыі на гэтым гіганце першай п'яцігодкі...

Напярэдадні кожнай знамянальнай даты супрацоўнікі музеяў змяшчаюць карэспандэнцыі ў раённыя і рэспубліканскія друку, з дапамогай радыё і тэлебачання рыхтуюць перадачы пра леп-

каюя Сірацініна, загінуўшага ў адзінаборстве з калонай фашысцкіх танкаў пад Крычавам, і разведчыцы Марыі Талкачовай. Працоўныя беларускага калгаса імя Чапаева ўстанавілі на магіле дваццацігадовага малдаўскага героя Юрыя Дубелара, які загінуў на рацэ Сож, помнік з зроблены ў Адэсе, дзе вучыўся ў ваенным вучылішчы малады камуніст.

Традыцыйнымі сталі сустрачы моладзі і вэтэранаў Крычашчыны з блізкімі і сябрамі гэтых герояў, іх землякамі.

куткам славы і народным музеяў Краснабудекай сярэдняй школы, школам у вёсках Батвінаўка і Сакольнічы, Макоўскай васьмігадовай, Ануфрыеўскай сярэдняй школе Мсціслаўскага раёна, школе ў сале Капрыяну Страшэнскага раёна Малдаўскай ССР. Наогул, супрацоўнікі музеяў шукаюць новыя формы работы з юнымі грамадзянамі.

Напрыклад, сумесна з раённым аддзелам народнай асветы і настаўнікамі штогод праводзяцца конкурсы работ школьнікаў, прысвечаных воінскім і працоўным подзвігам герояў нашага краю. А потым турыстка-экскурсійная база райана і музей абмяркоўваюць лепшыя работы, накіроўваюць іх у Магілёў.

Музей пастаянна дапамагае школам складаць праграмы вечароў мастацкай самадзейнасці, прысвечаных героям Вялікай Айчыннай.

...У 120 кіламетрах ад Крычавы, на паўднёвым усход ад Рослаўля 139-я стралковая дывізія ўзяла легендарную Безыменную вышыню, услаўленую ў песні. За мужнасць, прайўленую пры вызваленні горада Магілёва 13-я воінам прысвоена высокае званне Герояў Савецкага Саюза. І калі гэта песня гучыць у праграме школьнага канцэрта або ў клубе прадпрыемства, яна становіцца не проста музычным творам, а здарыткам краязнаўчага значэння.

...З песняй «Арлёнак» сустраў сваю смерць удзельнік антыфашысцкага падполля артыст Аляксандр Акаёмаў. Яго расстралялі пад Крычавам 21 лютага 1943 года...

...«Свяшчэнная вайна» ллалася з рэпродуктараў на суседняй станцыі Чавусы ў час бою партызан славутага злучэння «Трынаццаць» з фашысцкім гарнізонам...

...Таццяна Гіндзіна ў час расстрэлу кінула ў твар фашыстам словы вядомай даваеннай песні «Страна моя, Москва моя...».

І калі такія песні даць у праграме вечара з ёмкай прадмовай — сіла ўздзеяння канцэрта непамерна вырасце.

Вельмі дзейснай формай работы па прапагандзе патрыятызму і гераічных традыцый нашага народа з'яўляецца арганізацыя перасоўных фотавыставак архіўных дакументаў, работ мясцовых мастакоў, малюнкаў, кніг, прысвечаных розным гістарычным датам краю. З імі пастаянна выязджаюць на прадпрыемствы і ў сёлы вэтэраны, лектары, калектывы мастацкай самадзейнасці.

Да нас на Крычашчыну прыязджаюць вялікія групы экскурсантаў з іншых гарадоў Савецкага Саюза і ў ходзе экскурсіі ім раскажваюць пра подзвігі іх землякоў. Калі экскурсія з Латвіі, то большая ўвага аддаецца Інфармацыі аб месцы дзейнасці легендарнага палкаводца грамадзянскай вайны Вальдэмара Разе і — героя баёў 1941 года генерала Э. Магона, а таксама аб подзвігах беларусаў на латышскай зямлі ў гады мінулай вайны. На сустрэчах з працоўнымі Арлоўскай вобласці падрабозна раскажваюцца аб гераічных дзеяннях артылерыста М. Сірацініна і аб удзеле нашых землякоў у Курска-Арлоўскай бітве. У час экскурсіі мы пастаянна звяртаемся да турыстаў з просьбай паведаміць невядомыя нам факты пра людзей, жыццё якіх звязана з гераічнай гісторыяй Крычашчыны. Адсюль усё больш актывістаў, грамадскіх супрацоўнікаў з розных рэспублік, якія дасылаюць нам цікавыя звесткі, дакументы і матэрыялы.

Дзякуючы ім, наш музей з году ў год расце, павялічвае не толькі экспазіцыйную плошчу, але і колькасць каштоўнейшых рэліквій, якія раскажваюць сучаснікам аб цяжкіх і гераічных днях мінулага, аб тым, што і сёння хвалюе сэрцы людзей.

М. МЕЛЬНИКАУ,
дырэктар Крычашскага краязнаўчага музея.

ПАМ'ЯЦЬ НАРОДНАЯ

невывяржальных скарбаў савецкіх архіваў, да жыхароў гарадоў і сёл, уважліва вывучаюць кнігі, часопісы, газеты, кіна-і фотадакументы.

Крычашскі краязнаўчы музей у сваёй практычнай дзейнасці (а яна вядзецца амаль чвэрць стагоддзя) супрацоўнічае з актывістамі як Крычашчыны, так і ўвогуле краіны. Творчае выкарыстанне наштоўных краязнаўчых здабыткаў, завяршэнне цэлага раду пошукаў на розных гістарычных этапах, асабліва па савецкаму перыяду, з'яўляецца мэтай і сэнсам пошукавай работы, дазваляе нам прапагандаваць важнейшыя падзеі, якія адбыліся ў жыцці Радзімы.

Возьмем, да прыкладу, 1973 год. Акрамя агульных для ўсёй краіны святочных дат, мы рыхтаваліся таксама да тых, якія звязаны менавіта з гісторыяй нашага краю.

У 1920 годзе У. І. Ленін падпісаў «Дэкрэт аб выгнаным будаўніцтве». У гэтым дакуменце сярэд іншых аб'ектаў было пазначана будаўніцтва чыгункі «Орша — Горкі — Крычав — Клімавічы». У існаверна цяжкіх умовах рэбачыў магістралі ўвадзілі яе ў дзеянне ў снежні 1923 года. Легаць споўнілася роўна п'яццацца гадоў з

шых людзей нашага краю, пра сыноў і дачок іншых брацкіх народаў — актывных удзельнікаў рэвалюцыйных і баявых падзей.

Наогул, мы падтрымліваем сувязі з Цэнтральнай, Мінскай, Брэсцкай, Паўночна-Каўказскай, Пермскай студыямі тэлебачання. У адной з перадач тэлевізійнага часопіса «Пошук», прысвечанай абмеркаванню фільма «Песню вялі на расстрэл», прынялі ўдзел даўні сябар крычашскіх краязнаўцаў пісьменнік С. С. Смірноў, сакратар Крычашскага РК КПСБ П. Міхуноў і аўтар гэтых радкоў.

Сумесна з кінэхронікай студыі «Беларусьфільм» мы працавалі над сцэнарыем дакументальнага фільма «Барацьба і творчасць», у якім раскажваюцца аб жыцці нашага земляка, паплетчыка У. І. Леніна П. М. Леяшынскага.

Крычав — горад, у ім кожная мяшчэная вуліца названа імёнамі герояў рэвалюцыі, грамадзянскай вайны, даваенных цяжкодак Вялікай Айчыннай вайны. Гэтай традыцыя падтрымліваецца на прадпрыемствах і ў гаепадарках раёна. Так, дзве змены завода гумава-тэхнічных вырабаў носяць імёны герояў-касамольцаў — легендарнага артылерыста Мі-

Выдатныя сыны рускага народа маршал Савецкага Саюза С. С. Бірузоў, генерал-палкоўнік Л. М. Сандалаў, Герой Савецкага Саюза І. Ц. Грышын і В. С. Папоў, а таксама многія іншыя патрысты гераічна змагаліся з фашыстамі ў нашым краі ў 1941—1943 гг. Іх подзвігам было прысвечана нямала лекцый, артыкулаў, перадач. На традыцыйных вечарах-сустрэчах моладзь даведлася аб жыцці сыноў і дачок іншых народаў краіны: генералаў — латыша Эрмана Магона і туркмена Якуба Куліева, афіцэраў і салдат 385 Крычашскай стралковай дывізіі — сыноў Кіргізіі, камісара-палкоўніка абхаза Адзішарыя, выдатнай балгарскай камсамолкі Лілі Карастаянавай, урачоў — армяніна Лявона Атанасяна, бурата Сямёна Атаева, журналіста — яўрэя Міхаіла Льва, выдатнай савецкай дэтчыцы Веры Федараўны Ламата.

Крычашскі краязнаўчы музей аказвае пастаянную дапамогу ў зборы матэрыялаў

ФАРБЫ МУЗЫЧНАЙ ВОСЕНІ

Багатая беларуская восень рыхтуе аматарам прыгожага яшчэ адзін шчодры падарунак — музычны. З Масквы і Ленінграда, іншых гарадоў Расійскай Федэрацыі, Украіны, Малдавіі, Прыбалтыкі, Сярэдняй Азіі і Закаўказзя да нас прыедуць лепшыя калектывы і выканаўцы. Дэсяць дзён — з 15 па 24 лістапада — у рэспубліцы будзе праходзіць фестываль мастацтваў народаў СССР «Беларуская музычная восень». Прышоўшы да нас у гэтым годзе ўпершыню, гэта свята стане традыцыйным.

— «Беларуская музычная восень» узяў у сябе ўсё самае лепшае, самае значнае з вялікай разнастайнасці культуры народаў нашай краіны, — сказаў у гутарцы з карэспандэнтам БЕЛТА Я. Палушкінай старшыня арганітэта фестывалю, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч. — І гэта багата будзе данесена да жыхароў самых аддаленых куткоў

рэспублікі. Пачынаецца фестываль адначасова на 24-х сцэнічных пляцоўках. У наступныя дні яго дэяпазон яшчэ больш рэспірыцца.

У Мінску асноўнымі цэнтрамі музычнай восені стануць канцэртныя залы філармоніі і Дома афіцэраў, оперны тэатр і Палац спорту. На сцэне Дома афіцэраў, напрыклад, у дзень адкрыцця фестывалю выступіць Дзяржаўны заслужаны ансамбль народнага танца Грузійскай ССР.

Малдаўскі ансамбль народнага танца «Жок» пакажа сваё іскрыстае, жыццярэднае мастацтва хімікам Светлагорска, слухачам сельскагаспадарчай акадэміі ў Горках, жыхарам Бабруйска. Удзельнікамі фестывалю будуць яшчэ два вядомыя харэаграфічныя калектывы — «Летуза» з Вільноса і Ансамбль народнага танца Кіргізіі.

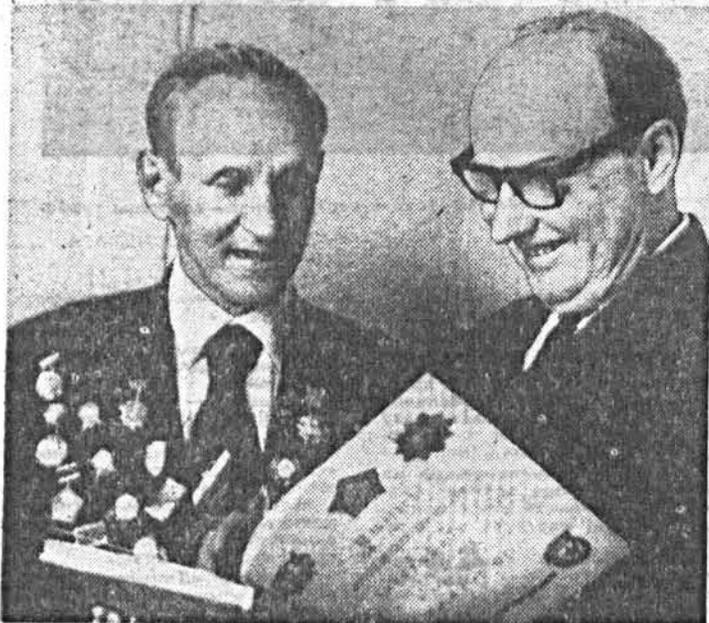
Вялікім святам песні стануць канцэрты аднаго са старэйшых

праслаўленых калектываў — Акадэмічнага рускага народнага хору імя Пятніцкага. Яго маршруты пройдуць па ўсёй рэспубліцы.

Нямала цікавага чакае аматараў вакалу. Для іх будуць спяваць народная артыстка СССР І. Архіпава, народная артыстка Малдаўскай ССР Л. Ерафеева, народны артыст Украінскай ССР М. Кандрацюк, іншыя вядучыя салісты оперных тэатраў краіны.

Для ўдзелу ў беларускай музычнай восені да нас прыедуць папулярныя эстрадныя калектывы і выканаўцы — заслужаныя артысты РСФСР І. Кабзон, заслужаныя артысты Узбекскай ССР А. Іошпе і С. Рахімаў, вакальна-інструментальны ансамблі «Лаўтары» з Кішынёва, «Сінтэз» з Ташкента, «Смерычка» з Чарнавіц, «Ван Тоамас» з Таліна, «Балтыйскія чайкі» з Калінінграда. Яны выступіць не толькі ў гарадах, але і ў саўгасе «Вейна» пад Магілёвам, у калгасах Пастаўскага, Шклоўскага, Крычашскага і іншых раёнаў, у Доме культуры БелАЗа ў Жодзіна.

БЕЛТА.

У Бярозаўскі гісторыка-рэвалюцыйны музей часта прыходзяць вэтэраны Вялікай Айчыннай вайны. Яны дораць музею наштоўныя рэліквіі баявой славы, дзеліцца ўспамінамі.
Гэты здымак зроблены, калі былі камандзір артыдывізіяна 97-га палка 48-й дывізіі Н. К. Нізінскі (злева) падарыў музею альбом сваіх успамінаў аб баявым шляху дывізіі, аб бітвах за Бярозу. На здымку — Н. К. Нізінскі і дырэктар музея М. Д. Сікорын.
Фота І. АСКІРКІ.

БАРАНАВІЦКАЯ МУЗЫЧНАЯ...

Баранавіцкай музычнай школе — 35 гадоў. Сёлета тут займаюцца ў дзве змены больш як 700 вучняў.

У школе ёсць добра абсталяваныя кабінеты, дзе юныя музыканты вывучаюць сольфеджыю, гармонію, рускую, савецкую і замежную музычныя літаратуры.

Выкладчыцкі калектыў музычнай школы — высокакваліфікаваны спецыялісты, многія з іх — былыя яе выпускнікі. Наогул, ня мала таленавітых юнакоў і дзяўчат, якія скончылі гэтую школу, вучацца зараз у музычных вучылішчах рэспублікі. Некаторыя пасля заканчэння Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі працуюць выкладчыкамі, завучамі і дырэктарамі музычных школ.

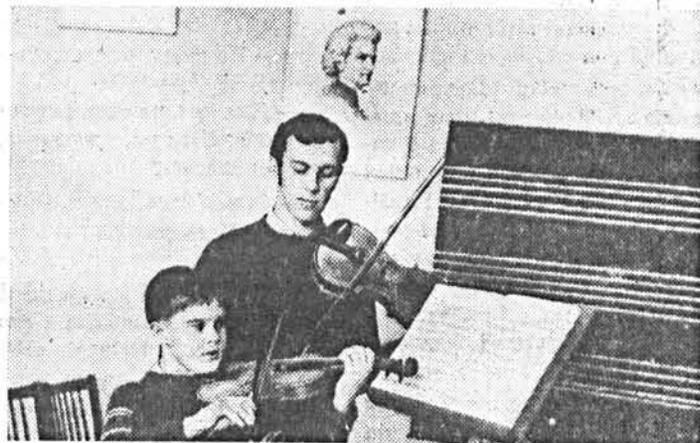
Вялікае значэнне надаюць настаўнікі школы эстэтычнаму выхаванню і фарміраванню мастацкага густу моладзі, развіццю творчых здольнасцей падрастаючага пакалення.

«Вось ужо гэтае арпеджыю!» (Выкладчык Л. Дугараў са сваёй вучанцай).

Кіраўнік аркестра народных інструментаў Л. Валчок за дырыжорскім «пультам».

«Скрыпачны дуэт». (В. Сазанюк праводзіць заняткі з Ігарам Фандзевым).

ШКОЛЬНІКІ—ГОСЦІ КУПАЛАЎЦАЎ

У вучняў пачатковых класаў 125-й сярэдняй школы г. Мінска — свята. У першы ж дзень канікул яны з самай раніцы прыйшлі ў школу, дзе іх чакала некалькі аўтобусаў «Ікарус». На іх каля шасцісот хлопчыкаў і дзяўчынак накіраваліся да Беларускага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Ехалі на прыгожых аўтабусах святлога горада, пелі песні, жартавалі. Намеснік дырэктара школы Лідзія Паўлаўна Вахоніна, піянерважата Галіна Філіпаўна Халадцова, настаўніцы Ала Філіпаўна Кучынская, Валянціна Мікалаевна Шпакоўская, Марыя Дзмітрыевна Лук'яненка і іншыя расказвалі дзецям пра горада, пра

новыя скверы і плошчы, пра гістарычныя мясціны сталіцы.

Вось і тэатр. Дзеці запоўнілі ўсю глядзельную залу. Для іх кўпалаўцы паказалі спектакль «Ляпі-самаскокі» па казцы І. Іванова і Я. Хамітова, якую пераклаў на беларускую мову паэт А. Вольскі. Дзеці былі ў захваленні ад герояў спектакля Ямелі і Цара, Алены і Мар'і, прынца Заморскага і Вавілы-чорта...

Юныя глядачы мелі магчымасць пазнаёміцца з заслужаным артыстам БССР Г. Аісянікам, заслужанай артысткай рэспублікі А. Рышковай, артыстамі А. Уладзімірскім, У. Рагаўцовым, В. Анісекам, Ю. Лясным і іншымі.

Цікавы спектакль для дзяцей падрыхтавалі рэжысёры В. Раўскі і Г. Уладзімірская, музыку напісаў Д. Камінскі, танцы паставілі Т. Узнавай.

На здымку — вучні глядзяць спектакль. Фота І. НАЗЛОВА.

ЖЫЦЦЯРАДАСНАЕ МАСТАЦТВА

Каля на сцэне выступае народны ансамбль танца Тураўскага Дома культуры, у глядзельнай зале заўсёды пачынае народна. Кожны танец — гэта жваўны расказ аб творчых пошуках ацэраў-аматараў, аб іх захопленасці мастацтвам.

Душою калектыву л'яўляецца яго мастацін кіраўнік Мікалай Конавіч Котаў. Дзесяць гадоў назад аматары танца сабраліся на першую рэпетыцыю. Зараз у ансамблі ўдзель-

німае каля сарака танцораў. Аснову рэпертуару складаюць беларускія народныя танцы «Крыжачок», «Мінста», «Юрчанка», «Бульба», а таксама танцы народаў СССР.

Надзвычай л'рычны і прыгожы карагод «На Прыпяці», кампазіцыі «За ўладу Саветаў!», «Вечарынка ў калгасе», «На малочнай ферме», «Дружба».

За дзесяць год ансамбль падаў 650 канцэртаў. Большасць выступленняў адбыва-

енца перад сельскім глядачом свайго і суседніх раёнаў. Спадабалася майстэрства тураўскіх танцораў украінскім сябрам. Вялікім святам для ансамбля было выступленне калектыву на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у Калоннай зале Дома Саюзаў, у рабочых калектывах Масквы.

Няхай заўжды спадарожнічае поспех палешукам — тураўскім танцорам, жыццярэаднае мастацтва яных нясе людзям добры настрой.

І. БАРКОЎ.

ЗА ЛІНІЯЙ ФРОНТУ

«Савецкія партызаны і партызанкі! Разбурайце тылы ворага, нішчыце яго штабы, разбурайце чыгункі і масты, падпальвайце і ўзрываўце склады і казармы, знішчайце жывую сілу праціўніка і прадстаўнікоў нямецкіх улад! З кожным днём узмацняйце ўдары па ворагу!»

(З Заклікаў ЦК ВКП(б) да 25-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Газета «Правда», 28 кастрычніка 1942 г.)

Восенню 1941 года, калі варожыя дывізіі шалёна рваліся да сэрца нашай Радзімы Масквы, у глыбокім варожым тыле, на тэрыторыі акупаванай Беларусі савецкія людзі адзначалі сваё рэвалюцыйнае свята — 24-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

24 верасня 1941 года Ельскі падпольны райком партыі прыняў спецыяльную пастанову аб падрыхтоўцы да святкавання 24-й гадавіны Вялікага Кастрычніка. У ёй гаварылася: «Святкаванне 24-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі правесці пад знакам актывізацыі барацьбы партызанскіх атрадаў супраць нямецкіх акупантаў. Зрабіць засады на шасейных і грунтовых дарогах».

Партыйная арганізацыя Скарадынскага партызанскага атрада (Ельскі раён) 6 і 7 лістапада арганізавала ва ўсіх вёсках Скарадынскага, Засіндзўскага і Нармянскага сельскіх Саветаў урачыстыя сходкі, прысвечаныя 24-й гадавіне Кастрыч-

ніцкай рэвалюцыі. У вёсцы Скарадынае на ўрачысты сход прыйшлі ўсе жыхары. У святочна ўпрыгожаным клубе віселі партрэты Леніна, кіраўнікоў партыі і ўрада, над будынкам лунаў чырвоны савецкі сцяг.

З дакладам выступіў камандзір партызанскага атрада, былі старшыня мясцовага калгаса П. І. Рагазенка. Моладзь спявала савецкія песні.

На свята Кастрычніка ў вёску Чырвоная Слабада Рудзенскага раёна, побач з якой знаходзіліся варожыя гарнізоны, партызанскі атрад М. П. Пакроўскага прыйшоў з чырвонымі сцягамі, народныя месціцы спявалі «Інтэрнацыянал».

Гэтыя выключныя па тых часах падзеі адыгралі вялікую ролю ў разгортванні ўсенароднай партызанскай барацьбы. Яны сцвярджалі непахіснасць савецкага строю на акупаванай ворагам тэрыторыі, заклікалі насельніцтва на барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Група народных месціцаў

пад кіраўніцтвам А. І. Самуіліка, камандзіра атрада імя Кірава Брэсцкага злучэння чапырадамі 25-й гадавіны Вялікага Кастрычніка непадалёк ад украінскага горада Любшава зрабілі засаду на вузакалеіцы. І калі захапілі цягнік з нарабаваным дабрам, прымацавалі да вагонаў лозунгі: «Няхай жыць 25-я гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі!», «Раздумым фашысцкую гадзінку!». Над паравозам затраляў чырвоны сцяг.

Ля рэверса паравоза стаў партызан Ю. Логінаў, былі памочнік машыніста. Некалькі гадзін працягваўся легендарны рэйс па тылах ворага. На паўстанках партызаны спыняліся і раздавалі сям'ям мяхі з зернем. Тут жа адбываліся мітынгі, партызаны заклікалі насельніцтва ўступаць у рады народных месціцаў, зрываць мерапрыемствы фашысцкіх улад. Галодныя, замучаныя ў фашысцкай няволі людзі абдымалі і цалавалі партызан, з вялікай удзячнасцю прымалі падарункі да кастрычніцкага свята.

Нягледзячы на жорсткія расправы фашысцкіх вылюдкаў з насельніцтвам за сувязь з партызанамі, людзі не панідалі ў бядзе сваіх абаронцаў. Яны дапамагалі партызанам харчаваннем,

разведанымі, адзеннем, папаўнялі рады арміі народных месціцаў.

У сувязі са святкаваннем 25-й гадавіны Кастрычніка насельніцтва дасылала партызанам віншаванні і падарункі. Першай Дрысенскай партызанскай брыгадзе было наслана 306 пар шарцеваных рукавіц, 164 пары цёплых шкарпатак, белае палатно, цёплыя рубашкі, ручнікі і іншыя рэчы, а брыгада Аляксея Данукалава атрымала 420 падарункаў, у тым ліку кажухі і валёнкі.

Група рагачоўскіх партызан пад кіраўніцтвам намесніка камандзіра партызанскага атрада Аляксандра Галавічанава да 25-й гадавіны Кастрычніка пусціла пад адхон 6 варожых эшалонаў, і ў ноч на 7 лістапада знішчыла валаскую ўправу ў Мадоры, дзе захоўваліся спісы юнакоў і дзяўчат, якіх фашысты меліся адправіць у Германію на прыгоніцкай работы.

У афармленні свят шырока выкарыстоўвалася наглядная агітацыя. У адной толькі Мінскай вобласці ў дні 25-й гадавіны Кастрычніка партызаны сумесна з насельніцтвам вывесілі 728 лозунгаў ЦК ВКП(б) на чырвонай тканіне. Было расклеена 1380 плакатаў, распаўсюджана тысячы лістовак і зводка Саўінфармбюро. У 102 вёсках былі вывешаны чырвоныя сцягі, у тым ліку і ў тых раённых цэнтрах і вёсках, дзе знаходзіліся варожыя гарнізоны.

Падпольныя і партызан-

скія партыйныя органы праводзілі вялікую работу, каб дастойна сустрэць гадавіну Кастрычніка.

Напярэдадні свята значна ўзрастала ўзброеная барацьба супраць фашыстаў.

Нягледзячы на моцную ахову, партызаны і падпольшчыкі праніклі ў гарнізоны ворага і расклеівалі там лістоўкі, вывешвалі чырвоныя сцягі і лозунгі.

У ноч на 7 лістапада 1943 года чырвоныя сцягі з'явіліся ў Моталі, Парэччы, Арловічах, Піганавічах. У Пінску адзіны сцяг лунаў над семафорам, другі — на слупе, непадалёк ад вакзада.

Сцягі былі замініраваны. Пглеравец, які спрабаваў зняць сцяг з семафора ў Пінску, узарваўся. У Моталі і Парэччы сцягі віселі некалькі дзён, пакуль іх не знялі прыбыўшыя сапёры.

Многія партызанскія атрады адразу ж пасля мітынгаў і парадаў з нагоды свята адпраўляліся на баявыя заданні.

Святы Кастрычніка, што праводзіліся на акупаванай тэрыторыі Беларусі, узнімалі народ на барацьбу з фашысцкімі захопнікамі, умацнялі веру ў перамогу над фашысцкай Германіяй, пастаянна нагадвалі фашыстам і іх падпалчыхам, што гаспадарамі тут з'яўляюцца савецкія людзі.

А. ПАЦЬЕНКА, аспірант Мінскага педінстытута імя М. Горькага.

ДА ВЕСКІ Старына, што на Капыльшчыне, з усіх бакоў падступаюць дрымучыя лясы. Толькі адна-адзіная дарога злучае яе з цэнтральнай сядзібай калгаса «Іскра Леніна». Але старыны не адчуваюць сябе на водшыбе. У кожны двор, у кожную хату завітала новае жыццё. Старына — зусім сучасная вёска з электрычным святлом і тэлевізійнымі антэнамі, з дабротнымі хатамі, у якіх не радасць — кніжныя паліцы, з радыё і звонкай песняй на самадзейнай сцэне. Але ж былі часы, калі пра тое жыццё людзі маглі толькі марыць. Гады тыя не забыць, яны аваяны баявой славай, мужнасцю... Васіль Іванавіч Міхалковіч — адзін са старэйшых жыхароў вёскі, хутка рэзменіць дзевяты дзесятак. Але, нягледзячы на свой узрост, ён захаваў зайздросную памяць і можа падоўгу расказаць пра суровыя гады барацьбы за ўладу Саветаў, прыгадаць баявыя эпизоды успамінаць прозвішчы баёвой і камандзіраў, з якімі хадзіў у шабельныя атакі, дзяліў скупы салдацкі хлеб... І ўсё гэта ў славу той Першай коннай арміі пад камандаваннем легендарнага палкаводца Сямёна Міхайлавіча Будзёнава.

У хаце Васіля Іванавіча ў зашкленай рамцы вісіць на сцяне стары фотаздымак, зроблены ў перапынку паміж баямі ў кубанскай станцы Упорная. Здаецца, вось-вось пачуюцца гукі гармоніка, і паліць вясёлае салдацкае «яблычка» над бяскрайнім стэпам... Гляне на гэты здымак стары будзёнавец, і ў памяці паўстаюць бясконцыя баі і паходы на стэпах Украіны, шабельныя атакі ля данскіх і кубанскіх станіц, у наваколлях Гуляй-поля, баі з урагелеўцамі, вызваленне роднай Беларусі ад белапольскіх акупантаў.

На ўсё жыццё запомніўся Міхалковічу пагодлівы летні адвечарак, калі трое будзёнаўцаў на чале з ім паехалі ў разведку ў невялікі стэпавы хутар. Не паспелі агледзецца,

як на дарозе паказалася каля паўсотні бандытаў атаманшы Марусі. Што рабіць? Ля адной хаты стаяла пара валоў, запрэжаных у фурманку. У ёй сядзеў пажылы дзядзька. Раздумваць не было калі. Адно ведалі хлопцы: прымаць бой — значыцца ісці на верную гібель. І Васіль Іванавіч прыняў рызыкоўнае рашэнне.

— Кладзіцеся, хлопцы, у воз! — скамандаваў ён сваім разведчыкам. — А ты, дзядзька, прыкрый нас. Спытаюцца, дык скажаш, што едзеш на млын. І яшчэ памятай: гранаты ў нас на баявым узводзе. Фурманка выехала на бальшак, і яе адразу акружылі коннікі...

— Грыцко! Пырні шаблюкаю, памацай, што ў возе схавана, — прагучаў над папонаю сіпаты бас.

— Ды што там мацаць, — азваўся спакойны голас фур-

БУДЗЁНАВЕЦ З ВЁСКІ СТАРЫНА

мана. — Пшаніцу ў суседнюю станіцу малоць вязу.

— Дык тут жа свой вятрак круціцца. Што ты, дзядзька, языком мелеш?

— Млын ёсць, але млынар жмінда. Пасварыліся мы з ім. Вось і вязу...

У час гэтага кароткага дыялогу ў Міхалковіча і яго сяброў валасы пасівелі. «Н-о-о...» — фурман тузануў лейцамі, і пакаціўся бальшак пад калёсамі, і папылі вёрсты, а наперадзе... Наперадзе былі новыя баі і паходы. У звоне металу, у пошыве куль ішоў баявы дзевятнаццаты год. У адным з баёў пад

Міхалковічам забілі каня, але смерць нека абмінала яго, пралятала міма.

Васілю Іванавічу пашчасціла бачыць Міхаіла Іванавіча Калініна, Клімента Яфрэмавіча Варашылава. А Сямёна Міхайлавіча Будзёнава не толькі бачыў, але і гутарыў з ім. Было гэта неўзабаве пасля заканчэння грамадзянскай вайны. Праслаўлены палкаводзец прыехаў тады ў 23-і кавалерыйскі полк і, пасля страявога агляду, навёў з байцамі задушэўную гутарку...

— Есць пытанне, таварыш

камандарм, — выпягнуўся Міхалковіч. — Мяне цікавіць, дзе будзе праходзіць граніца з Польшчай. Ці можа стацца так, што я застануся ў нашай савецкай краіне, а мае родныя і аднавяскоўцы апынуцца за мяжой?

Будзёныні дастаў з палкавой сумкі карту.

— Граніца пройдзе дзесьці тут, ля ракі Случ. На якім баку апынецца твая Старына, дакладна не скажу. Магчыма, часова, яна і адыдзе пад Польшчу, але вер мне, чырвоны коннік, Старына ўсё роўна будзе нашай, савецкай.

Словы камандарма спраўдзіліся. За некалькі кіламетраў ад Старыны ўжо была зямля, на якой гаспадарылі паны буржуазнай Польшчы. А Васіль Міхалковіч са сваімі суседзямі будаваў новае, сацыялістычнае жыццё ў палескай вёсцы.

У Вялікую Айчынную вайну былі будзёнавец зноў ап-

рануў вайсковую гімнасцёрку. І хоць яму не давялося штурмаваць Берлін, як сыну Івану, але ж ён унёс свой пасьпэлы ўклад у вялікую перамогу над фашызмам — у ліку байцоў інжынерна-сапёрнай часці наводзіў пераправы, будаваў і іншыя ваенныя аб'екты...

На адноўленай роднай зямлі светлай крыніцай бруціцца новае жыццё. З кожным годам усё больш родзіць хлебнае поле. Непадалёк ад Старыны, дзе ў багне вякамі гніў лес, плешчуцца хвалі створанага чалавекам вада-сховішча...

— А былі ж гады... — пачынае расказаць Васіль Іванавіч. І слухае моладзь ветэрана трох войнаў, ветэрана калгаснай працы...

У. ГУРЫНОВІЧ.
НА ЗДЫМКУ — група байцоў Першай коннай арміі на прывале. У другім радзе (крайні справа, у белай папасе) Васіль Іванавіч Міхалковіч. 1919 г.

ВЯЧЭРНІ Фрунзе сустраў электрычным святлом, якое шчодра разлілася пад крышам «ІЛ-18». Нааўтра — першае падарожжа па незнаёмым горадзе. Я і раней чуў, што тут шмат зеляніны, але тое, што ўбачыў... Зеляніна, так сказаць, «шматпавярховая»: бліжэй да зямлі — кветкі, густыя, дэкаратыўныя кусты, над імі — туя, а яшчэ вышэй — выпягнуты ў неба велізарныя таполі.

Горад прыгожы не толькі зелянінай, але і ўсім сваім знешнім выглядам, планіроўкай. Вуліцы роўныя, нібы праведзеныя пад лінейку. Самая доўгая з іх — прыгажуня Савецкая — працягнулася больш як на дваццаць кіламетраў. У сталіцы Кіргізіі шмат арыгінальных будынкаў. Сярод іх оперны тэатр, Акадэмія нявук, гарсавет. Толькі што збудзены будынак універсага — вялізны, светлы, з лясвіцамі-эскалатарамі.

Не мог не зайсці да сваіх калег з Кіргізкага тэлеграфнага агенцтва. Гаворка адразу завязалася жывая і цікавая. Шмат было пытанняў пра Беларусь, пра ўраджай, пра нашы прамысловыя прадпрыемствы. Гэта зразумела: у Кіргізіі і Беларусі даўнія сувязі. Распавядаў лапамагаюць адна адной у многіх галінах. З Кіргізіі ў беларускія

КИРГИЗСКОЙ
ССР—50 ГАДОУ

ДАЛЁКАЕ І БЛІЗКАЕ...

гарады і вёскі адпраўляюць электрарухавікі, помпы, розныя электрамашыны, радыятары для аўтамашын, фізічныя прыборы, прэс-падборшчыкі і іншую прадукцыю.

— Беларусь таксама нас не забывае. Ды і саміх беларусаў тут жыве нямала, — расказаў галоўны выпускоўчы КИРТАГА М. С. Осіпаў.

Аказваецца, мой субсяседнік таксама з Беларусі.

— Хаця і быў я тады падлеткам, — прыгадаў Мікалай Сямёнавіч, — але помню, як да нас на Палессе прыязджаў Янка Купала, ён тады пісаў паэму «Над ракой Арэсай». У зноскы да паэмы ўпамінаецца і прозвішча майго брата, які працаваў у камуне. А пасля мы ў Кіргізію перабраліся...

Як тут не ўспомніць словы Якуба Коласа: куды ні трапіць беларусы!

У раённым цэнтры Рыбачае, што на заходнім беразе возера Ісык-Куль, я пераканаўся, як далёка ідзе прадукцыя з Беларусі. Прыйміце з платформ згружалі трактары «Беларусь», «МАЗы», сласаўборачныя камбайны.

Начальнікам мясцовай чыгуначнай станцыі прадуе тут

Зура Казакбаева. Нарадзілася Зура Ісанбекаўна ў глухой горнай вёсачцы. Бацькі ніколі не бачылі поезда. А яна — заслужаны чыгуначнік, узнагароджана ордэнамі Леніна і Працоўнага Чырвонага Сцяга, значальнае калектыўнае станцыі, якая па аб'ёму работ займае другое месца ў рэспубліцы. Баявая, дзелавітая Зура Казакбаева ярка прыклад таго, як раскрыліся здольнасці кіргізкага народа. За 50 год Кіргістан з адсталай украіны царскай Расіі ператварыўся ў рэспубліку з развітай сельскай гаспадаркай, прамысловасцю, навукай, культурай.

Да Рыбачага — аднаго з гарадоў Ісык-Кульскай вобласці — я ехаў з Фрунзе аўтобусам па ўрадлівай даліне, якая арашаецца водамі Чуйскага канала — выдатнага збудавання, закончанага перад самай Айчынай вайной. На палях зелянела густая кукуруза, на колькі хапае вока цягнуліся роўныя радкі цукровых буракоў, гнуліся долу плачовыя дрэвы ў садах.

Палляліся праз маляўнічы перавал і віхляючы па крутых абрывах над бурнай

Чу, — трапілі ў паўпустыню. Нават у сярэдзіне верасня тут, у заходняй частцы Ісык-Кульскай даліны, было гарача. Іншы раз за цэлы год не бывае дажджу. Але і ў такіх умовах людзі дабіваюцца многага. У Рыбачым вуліцы абсаджаны кустамі і дрэвамі, якія п'юць ваду з арыкаў. Горад разросся. Будуюцца новыя шматпавярховыя дамы. Працуюць порт, элеватар, мясакамбінат, іншыя прадпрыемствы.

За горадам — камяністая пустэча, на якой зрэдку тырчаць пучкі сухой травы. Але, глядзіш, па цэментаваных жалабах бяжыць да ўчастка вада — і расце ў такім «азісе» сад ці збажына. Дзе вада — там жыццё. І родзіць абрыкосы, чорныя парэчкі. Для іх перапрацоўкі плануецца пабудаваць кансервавы завод.

А вось усходняя частка даліны — самая вільготная ў Сярэдняй Азіі. Тлумачыцца гэта тым, што над Ісык-Кулем дуоць вятры з пустыні: над заходняй часткай яны сухія, а далей, рухаючыся на ўсход, набіраюць вільгаць з возера і прыносяць дажджы.

Калі едзеш з Рыбачага да Пржэвальска, заўважаеш, як мяняецца пейзаж. Стэпы змяняюцца хвойнымі лясамі, альпійскімі лугамі, над якімі — вечны снег, леднікі. Дзіўнае, захапляючае спалучэнне!

Казка — возера Ісык-Куль. Вада ў ім на дзве сіня. Прычым ў розных месцах яна мае розныя адценні. Дарога да Пржэвальска то набліжаецца да самага возера, то аддаляецца, то падымаецца на ўзвышша.

Ісык-Куль і яго наваколле надзвычай прыгожыя. Працілялы бераг нябачны — шырыня возера да 57 кіламетраў. Бачыш блакітную ваду і гіганцкія горы, снежныя вяршыні якіх зліваюцца з аб'ёкамі і блакітным небам.

Назад у Фрунзе ляцеў самалётам. «Як-40» нібы павіс над возерам, якое пералівалася ўсім колерам вясёлкі. Горы, на якія нядаўна ў Пржэвальску глядзеў, задраўшы галаву, аказаліся ўнізе — з леднікамі і снягамі.

У апошнія гады Ісык-Куль усё больш прыцягвае ўвагу турыстаў, у тым ліку і з Беларусі. На яго берагах каля 200 турысцкіх баз, кемпін-

ПЕРАМОЖНЫЯ КРОКІ САЦЫЯЛІЗМУ

З розных раёнаў зямнога шара паступаючы паведамленні аб мерапрыемствах у сувязі з 57-годдзем Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Гэты слаўны юбілей разам з савецкім народам адзначаюць працоўныя і прагрэсіўная грамадскасць усяго свету.

БУДАПЕШТ. У Венгрыі святкаванне адкрылася традыцыйным ускладаннем вяноў да манумента савецкім воінам-вызваліцелям на гары Піліш.

Венгерскія працоўныя сустракаюць юбілей новымі працоўнымі поспехамі. Прамысловыя прадпрыемствы, кааператывы і дзяржгасы рапартуюць аб выкананні і перавыкананні планаў, зніжэнні сабекошту прадукцыі, росце прадукцыйнасці працы.

БУХАРЭСТ. У музеі гісторыі Камуністычнай партыі, рэвалюцыйнага дэмакратычнага руху Румыніі адкрылася выстаўка савецкага палітычнага плаката, арганізаваная ў рамках Дзён савецкай культуры ў СРР напярэдадні Кастрычніцкіх свят. На ёй — больш чым 150 работ вядомых савецкіх майстроў. Тэмы выстаўкі: «Ленін і партыя», «Саюз непарушны рэспублік свабодных», «Пераможныя крокі сацыялізму», «Заветам Леніна верныя», «Савецкая Армія — надзейны абаронца мі-

ру і працы», «Сацыялізм і мір неаддзельныя».

САФІЯ. Аб працоўных перамогах у гонар Кастрычніка рапартуюць калектывы многіх прадпрыемстваў Балгарыі. Гадавы план выканалі шахцёры рудніка імя Г. Дзімітрова ў горадзе Перніку.

Выдатных вынікаў дабіліся работнікі Шуменскага домабудаўнічага камбіната, якія таксама завяршылі план чацвёртага года пяцігодкі. Замест прадуладжанага плана 5 тысяч кубаметраў зборных жалезабетонных канструкцый на камбінаце выраблена 8,5 тысяч кубаметраў.

ПХЕНЬЯН. На прамысловых прадпрыемствах і ў сельскагаспадарчых кааператывах народнай Карэі праходзяць урачыстыя сходы, прысвечаныя знамальнай даце.

У Пхеньян прыбыла дэлегацыя Саюза савецкіх таварыстваў дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі і Таварыства савецка-карэйскай дружбы для ўдзелу ў юбілейных урачыстасцях.

ГАВАНА. Шматлікія фотавыстаўкі, якія раскажваюць аб гістарычным значэнні пралетарскай рэвалюцыі ў Расіі, аб выдатнай ролі У. І. Леніна ў яе падрыхтоўцы і ажыццяўленні, а таксама аб дасягненнях савецкага народа ў сацыялістычным і камуністычным будаўніцтве, адкрыты на прадпрыемствах, ва ўстановах і навучальных установах Кубы.

У мастацкай галерэі горада Матансаса адбылося ўрачыстае адкрыццё экспазіцыі «Візіт друга» — аб паездцы Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева на Кубу ў пачатку гэтага года.

РАНГУН. Кастрычніцкая рэвалюцыя да гэтага часу з'яўляецца магутным стымулам прагрэсу чалавецтва, нязгасным факелам у барацьбе народаў за мір і сацыялізм, заявіў член выканкома Таварыства бірмана-савецкай дружбы Такін Хла Чэей у дакладзе на ўрачыстым сходзе грамадскай Рагунга.

У Рангуне адкрылася выстаўка савецкіх фатаграфій, плаката і кнігі. З выпадку свята таварыства выпусціла памятную паштоўку.

ТАСС.

ВОСЕНЬСКАЯ БЯРОЗНА...

Фотаэцюд І. ПАУЛАВА і Ул. ХАРЧАНКІ.

ДА ЮБІЛЕЮ РЭСПУБЛІКІ

Мангольскія пісьменнікі, перакладчыкі і выдаўцы рыхтуюцца да паўвекавага юбілею Мангольскай Народнай Рэспублікі, які будзе ўрачыста адзначацца ў лістападзе сёлета года.

Да гэтай слаўтай даты, паведаміў карэспандэнту ТАСС галоўны рэдактар Дзяржаўнага выдавецтва МНР Т. Саднамдоржа. Саюз мангольскіх пісьменнікаў падрыхтаваў зборнік апавяданняў, вершаў і нарысаў мангольскіх пісьменнікаў. Ён названы «Наша радзіма». Рыхтуюцца да друку вучоныя нататкі Інстытута гісторыі МНРП і Вышэйшай партшколы пры ЦК МНРП, якія адлюструюць паўвекавы шлях развіцця Мангольскай Народнай Рэспублікі, будаўніцтва сацыялізму і росквіт нацыя-

нальнай эканомікі і культуры.

Мангольскія чытачы праяўляюць вялікую цікавасць да шматнацыянальнай савецкай літаратуры. У сучасны момант сацыялістычная Манголія атрымлівае 700 000 экзэмпляраў савецкіх кніг у год. Мангольскія падпісчыкі выпісваюць дзесяткі назваў савецкіх газет і часопісаў на розных мовах агульным тыражом 150 000 экзэмпляраў.

Дзяржаўнае выдавецтва МНР штогод выпускае новыя пераклады савецкай палітычнай літаратуры, творы рускіх, савецкіх класікаў, сучасных пісьменнікаў, паэтаў і журналістаў. У гэтым годзе мангольскія чытачы змогуць прачытаць на роднай мове два тамы выбранных твораў У. І. Леніна, зборнік прамоў і ар-

тыкулаў Л. І. Брэжнева «Ленінскім курсам» і іншую палітычную літаратуру — усяго звыш 30 назваў.

На мангольскую мову сёлета перакладзены творы амаль 200 класікаў і савецкіх пісьменнікаў. Сярод іх прадстаўнікі ўсіх нацыянальных літаратур Савецкага Саюза. Цяпер манголы чытаюць на сваёй роднай мове кнігі Б. Палявога, К. Сіманова, М. Шалахава, Ч. Айтматава, Э. Межэлайвіса, В. Лацуса, Я. Купалы і многіх іншых. У юбілейным годзе выйдзе ў свет трэцяя кніга трылогіі «Жыццё Кліма Самгіна» М. Горкага, зборнік вершаў і паэм Р. Гамзатава, «Вайна і мір» Л. Талстога, «Герой нашага часу» М. Лермантава, «Чорны генерал» Г. Гофмана, паэмы Някрасава.

А. БАБЕНКА,
карэспандэнт ТАСС.
Улан-Батар.

гаў, піянерскіх лагераў, дамоў адпачынку і г. д. Сотні тысяч людзей любяцца адным з самых прыгожых і вялікіх азёр у краіне. Размешчанае на вышыні 1608 метраў над узроўнем мора, яно акружана Цянь-Шанем, хрыбты якога ўзвышаюцца па 4700 і болей метраў. Па глыбіні — 702 метры — Ісык-Куль уступае толькі пяці азёрам свету. Вось што пісаў пра яго вядомы даследчык Сярэдняй Азіі П. П. Сямёнаў-Цяньшанскі: «Цёмнасіняя паверхня Ісык-Куля сваім сафійным колерам можа смела сапернічаць з такой жа сіняй паверхняй Жэнеўскага возера, але велічыня вадаёма, які ў пяць разоў большы за жэнеўскі, з'яўляецца мне амаль бязмужнай. Ні з чым не параўнальная велічыня задняга плана ландшафту надае яму такую грандыёзнасць, якой Жэнеўскае возера не мае».

Людзі бегаюць гэтае цуда прыроды. Праз возера забаронена перавозіць мінеральныя ўгнаенні, нафту і іншыя аналагічныя грузы. На ім абмежаваны рух параходаў. Забаронена рыбная лоўля. У возера, дарэчы, завезлі новыя паролы рыбы — севанскую фавэль, белага амурца, омуля, сулака, якія добра тут прыжываюцца.

На ўсход ад Ісык-Куля раскінуўся Пржэвальскі. Гэтае

імя дадзена гораду ў гонар выдатнага падарожніка і даследчыка Цэнтральнай Азіі. На высокім безазе Ісык-Куля, пад якім бруіцца рачулка, магіла гэтага чалавека. Побач з ёй — помнік. На версе каменнай глыбы — арол з галінкай у дзюбе. Ля помніка яркія кветкі. Вакол — пышны сад.

— Закладвалі яго на голым месцы, — раскажае мілавільная кіргізка, малодшы навуковы супрацоўнік мемарыяльнага музея Пржэвальскага. — У 1957 годзе пасадаілі першыя дрэвы, а цяпер вунь якія яблыні растуць.

Раскажае, што са школьных гадоў Пржэвальскі — яе любімы герой, таму, калі надарылася такая магчымасць, не раздумваючы, пайшла працаваць у музей. Разам з калегамі аднаўравае для музея новыя экспанаты, новыя штрыхі да біяграфіі падарожніка.

Быў цёплы надвечорак. Пешыя пажоўклыя лісты ляглі на асфальтавыя дарожкі, на траву. Не хацелася развітвацца з гэтым цудоўным кутком, з людзьмі, якія бегаюць памяць пра вялікага чалавека.

У музей сабраны вялікі матэрыял, прысвечаны дывізіі. Вялікую дапамогу ў гэтым аказалі наш музей гісторыі Айчыннай вайны, жыхары розных беларускіх гарадоў, вучні. Яны прыслалі шмат экспанатаў: зброю, гільзы, каскі, дакументы... У музей захоўваецца зямля Хатыні.

Есць у сталіцы Кіргізіі і музей М. В. Фрунзе, у гонар якога перайменавалі былы Пешпек, дзе нарадзіўся выдатны палкаводзец.

Я быў у Кіргізіі, калі яна рыхтавалася адзначаць свой п'ятдзясяцігадовы юбілей. Некалькі дзён назад газеты, тэлебачанне данеслі да нас полых вялікага свята. Гэта было свята ўсіх савецкіх людзей, аб'яднаных ў вялікі саюз братніх народаў.

Мікалай ДЗЕЛЯНКОўСкі.

ДЗЯРЖАЎНЫ КАМІТЭТ САВЕТА МІНІСТРАЎ БССР ПА ТЭЛЕБАЧАННІ І РАДЫЁБЯШЧАННІ АБ'ЯУЛЯЕ КОНКУРС НА ВАКАНТНУЮ ПАСАДУ У ІНСТРУМЕНТАЛЬНЫ АНСАМБЛЬ (АРТЫСТ ПЕРШАЙ КАТЭГОРЫІ, ДОМРА-АЛЬТ)

Конкурс адбудзецца ў снежні 1974 года.

Асобы, якія жадаюць прыняць удзел у конкурсе, падаюць заяву ў конкурсную камісію па адрасу: Мінск, Красная, 4, Радый. Галоўная рэдакцыя музычных перадач. Адначасова неабходна паведаміць аб гэтым у пісьмовай форме кіраўніцтва арганізацыі, у якой яны працуюць.

Да заявы прыкладваюцца наступныя дакументы:

1. Асабісты лістак па ўліку кадраў з фотаздымкам.
2. Аўтабіяграфія.
3. Характарыстыка з апошняга месца працы з указаннем тэрыфнай катэгорыі, подпісам кіраўніцтва і грамадскіх арганізацый.

4. Даведка з месца пастаяннай праціскі.
Заявы прымаюцца да 30 лістапада 1974 года. Жыллёвай плошчай і інтэрнатам камітэт не забяспечвае. За даведкамі звяртацца па тэлефоне: 33-81-07.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ТЭАТРАЛЬНА-МАСТАЦКІ ІНСТЫТУТ АБ'ЯУЛЯЕ ПРЫЁМ У АСПІРАНТУРУ НА 1974 ГОД БЕЗ АДРЫВУ АД ВЫТВОРЧАСЦІ ПА СПЕЦЫЯЛЬНАСЦЯХ: ТЭАТРАЛЬНАЕ МАСТАЦТВА, ДЭКАРАТЫўНА-ПРЫКЛАДНОЕ МАСТАЦТВА.

Заявы аб прыёме ў аспірантуру падаюцца на імя рэктара Інстытута з указаннем спецыяльнасці і прыкладаннем наступных дакументаў:

асабістага лістак па ўліку кадраў з фотанарткай памерам 4x6 см., аўтабіяграфія, характарыстыкі з апошняга месца работы, копіі дыплама аб заканчэнні вышэйшай навучальнай установы, заверанай у натарыусе, медыцынскай даведкі па форме № 286, спісу апублікаваных навуковых работ; навуковых справаздач (асобы, якія не маюць апублікаваных навуковых прац, навуковых справаздач прадстаўляюць навуковыя даклады або рэфэраты па выбранай спецыяльнасці), трох фотанарткаў памерам 3x4 см., пасведчання па форме № 6 аб здачы кандыдацкіх экзаменаў (для асоб, якія поўнацю або часткова здалі кандыдацкія экзамены), копію працоўнай кнігі.

Пашпарт прад'яўляецца асабіста.
Асобы якія паступаюць у аспірантуру, здаюць конкурсныя экзамены па спецыяльнасці, гісторыі КПСС і адной з замежных моў (англійскай, нямецкай, французскай) у аб'ёме праграмы для вышэйшых навучальных устаноў.

Прыём заяў у аспірантуру БДТМІ праводзіцца да 15 лістапада 1974 года.

Уступныя экзамены — з 20-га лістапада 1974 года.
Адрас інстытута: Мінск-12, Ленінскі праспект, 81.
Тэлефон: 32-12-21.

КАРЧАГІНСКІ ГАРТ

«Гомельская вобласць, Светлагорск, Мігаю». Вось і ўвесь адрас. Але ў горадзе, які налічвае амаль 60 тысяч жыхароў, паштальёны прыносяць пісьмо ў дом 58 «а» па вуліцы Сацыялістычнай, дзе жыве чалавек нялёгкага лёсу і зайздроснай сілы духу. Дзесяці пісем, паштовак, бандэролей ідуць па гэтым адрасу літаральна з усіх пуктоў краіны. Пісьмо з дыма-музея Мікалая Астроўскага ў Сочы... Школьнікі з далёкага вольскага горада пытаюцца пра лёс байцоў дывані, што была сфарміравана ў іх родных мястэчках, вызваліла Шацілі і Парычы... Паштоўка ад Кліі Пятроўны Ракасоўскай і Міга яе мужа, славуэта маршала «Салдатскі дог». Ліст ад сябра юнацкіх год паэта Уладзіміра Карпекі... І яшчэ многа пісьмоў — хвалюючых дакументаў чалавечай увагі, цэпалі і ўдзячнасці.

Паток пісем асабліва ўзрастае пасля выступлення Міга ў друку, некаторыя з якіх, без усякага перабольшання, сталі падзей для чытачоў. Сотні пісем атрымаў Міга пасля апублікавання ў «Известиях» нарыса «Бабулін дом».

Пра Усевалада Яўгенавіча Міга і яго вяртанне ў строй я пісаў яшчэ больш як трынаццаць гадоў назад («Літаратура і мастацтва» за 9 мая 1961 года). Трынаццаць гадоў... Тэрмін вымалы.

— Што новага адбылося за гэты час у тваім жыцці, Усевалад Яўгенавіч?

Усмехаюцца:

— Новага няма. Пяць разоў стаў лаўрэатам чытацкага конкурсу «Известий».

Працягвае паштоўку: «Дзякуй Вам, Усевалад Яўгенавіч, за радасць, якую даставілі нам, Ізвестыцы».

І пісьмы, пісьмы... Значыць, нешта ўзрушыла, крапула чалавек, раз садзіцца ён пісаць водгук, а працэі — падзяліцца з іншымі сваімі думкамі і сумненнямі, сваімі нагодамі і радасцямі.

Чытаю-перачытваю нарыс

«Валык-Валыцішка», апублікаваны ў «Известиях», які таксама прынес мнштва водгукаў. Чытаю, імкнучыся спасцігнуць сакрэт такога адзінадушнага чытацкага рэзанансу. Сакрэт гэты — шчырасць. Шчырасць і непадробнасць. Родныя сёстры таленту. Тое, што нікога не пакаідае абыякавым.

А былі яшчэ за гэтыя гады цікавыя публікацыі ў «Журналістах», «Советской Белоруссии», «Гомельскай праўдзе», рэспубліканскай газеце «Агні камунізму», іншых саюзных, рэспубліканскіх і мясцовых выдадзенах мясцовыя перадачы па рэспубліканскаму і абласному радыё.

У 1970 годзе выдавецтва «Беларусь» выпусціла ў свет кнігу Усевалада Міга «Зноў у страй» — запіскі-споведзь салдата. У якой вайна адняла здароўе, і які, нягледзячы на ​​што, змог адолець фізічную немач і вярнуцца ў строй. Гэты шчыры дзёнік знаёмай жывы водгук у сэрцах многіх людзей. Рэцэнзіі на кнігу друкавалі газеты Беларусі, Расійскай Федэрацыі, Украіны. І зноў — пісьмы: «Дзякуй Вам, што дапамагілі мне вярнуць веру ў жыццё...»

Хто ведае, якіх намаганняў каштуе яму кожны рух знавечанага цела, кожны новы радок? Чатыры гады назад да пакут, пакінутых варажым металам, прыбавілася новая хвароба. Які ж зарад мужнасці трэба насіць у сэрцы, каб гэтак процістаяць фізічнай слабасці? А ў газетах і часопісах па-ранейшаму з'яўляюцца нарысы, карэспанданцы, артыкулы інваліда Вялікай Айчыннай вайны, члена Саюза журналістаў СССР Усевалада Міга. У іх шмат пра што сказана людзям, і ў першую чаргу — пра радасць жыцця, шчырасць чалавечых адносін, мужнасць і вернасць. Вось чаму і ідуць у Светлагорск пісьмы, вось чаму членам свайго калектыву залічыла Усевалада Міга брыгада камуністычнай працы на Мінскім мотавалазаводзе.

У час гутаркі гучалі вершы В. Незвала, І. Скалы, многія з гасцей чыталі свае творы. І раптам...

Невысокага росту мужчына з пранікнёнымі, даверлівымі вачыма сказаў:

— Ведаў вашага Купалу. Людзі ўжо развіталіся, разыходзіліся. І наб я хвілінай раней рушыў за парог, не сустраў бы ласкавага, мяккага позірку Вацлава Капліцкага. Чалавек, які завяршае восьмы дзесятак гадоў жыцця, В. Капліці — аўтар многіх гістарычных раманаў.

У час першай сусветнай вайны Вацлаў Капліці служыў у Бабруйску салдатам. Ён уславінае, як вясной 1917 года на Бярэзіне яго ледзь было не напаткаў лёс война напалеонаўскай арміі, калі ў час ледаходу яго камандзе было даручана ратаваць мост праз гэтую гістарычную раку.

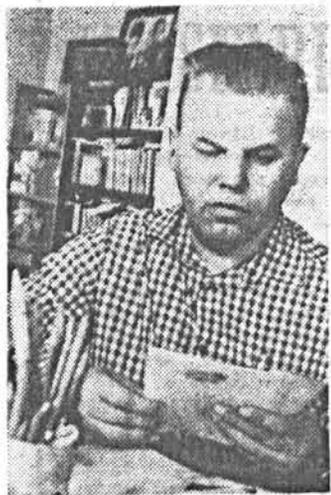
У Бабруйску 22-гадовы Вацлаў Капліці зачытваўся часопісам Горкага «Новая жизнь», адтуль, як ён прызнаецца, «чарпаў сваю мудрасць...» Аднаго разу ў Бабруйску нават быў выбраны салдацкім дэпутатам у гарадскі Савет. Позней вясной 1917 года Капліці быў накіраваны на фронт і ўдзельнічаў у вядомай бітве пры Збораве. Тысячы чэшскіх военнапалонных, якія трапілі на землі царскай Расіі, даведаліся, што там жывуць не толькі рускія, але і ўкраінцы, беларусы, а таксама іншыя народы, што, як і чэхі, мараць аб сваім нацыянальным вызваленні. Волю ім прынесла толькі Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, сведкам якой і стаў Вацлаў Капліці.

Ён быў відавочцам вялікіх сацыяльных зрухаў, рэвалюцыйных падзей у сваёй краіне і ў Савецкай Расіі.

І вось гэтая фраза:

— Ведаў вашага Купалу...

Канечне ж, я захацеў даведацца хоць пра нейкія падрабязнасці, ды не было часу на

Ад'яджаючы са Светлагорска, я абычаў Мігаю даслаць, калі натрапіцца, яго кнігу «Зноў у страй», якую часта прасіць у аўтара знаёмыя і незнаёмыя, што пішуць яму з усёй краіны. Знайшоў, і то выпадкова, толькі тры экзэмпляры. Выдадзена больш як чатыры гады назад 20-тысячным тыражом, кніга разышлася вельмі хутка.

Б. ФІРШТЭЙН.

Старонка СУСТРЭЧ

Вацлаў Капліці расказвае пра Янку Купалу

Ідуць пісьмы ў Светлагорск...

З песнямі ў ГДР

«УСЕ МЫ ТАДЫ БЫЛІ МАЛАДЫМІ...»

Адночы ў Чэхаславакіі мне давалася сустрацца з групай чэшскіх літаратараў. Сярод іх былі: старшыня Саюза чэшскіх пісьменнікаў, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя К. Готвальда Ян Козан, акадэмік Ладзіслава Штол, пісьменнік Вацлаў Капліці, Данат Шайнер, Міраслава Томанав, Богуміл Ржыга і іншыя.

У час гутаркі гучалі вершы В. Незвала, І. Скалы, многія з гасцей чыталі свае творы. І раптам...

Невысокага росту мужчына з пранікнёнымі, даверлівымі вачыма сказаў:

— Ведаў вашага Купалу. Людзі ўжо развіталіся, разыходзіліся. І наб я хвілінай раней рушыў за парог, не сустраў бы ласкавага, мяккага позірку Вацлава Капліцкага. Чалавек, які завяршае восьмы дзесятак гадоў жыцця, В. Капліці — аўтар многіх гістарычных раманаў.

У час першай сусветнай вайны Вацлаў Капліці служыў у Бабруйску салдатам. Ён уславінае, як вясной 1917 года на Бярэзіне яго ледзь было не напаткаў лёс война напалеонаўскай арміі, калі ў час ледаходу яго камандзе было даручана ратаваць мост праз гэтую гістарычную раку.

У Бабруйску 22-гадовы Вацлаў Капліці зачытваўся часопісам Горкага «Новая жизнь», адтуль, як ён прызнаецца, «чарпаў сваю мудрасць...» Аднаго разу ў Бабруйску нават быў выбраны салдацкім дэпутатам у гарадскі Савет. Позней вясной 1917 года Капліці быў накіраваны на фронт і ўдзельнічаў у вядомай бітве пры Збораве. Тысячы чэшскіх военнапалонных, якія трапілі на землі царскай Расіі, даведаліся, што там жывуць не толькі рускія, але і ўкраінцы, беларусы, а таксама іншыя народы, што, як і чэхі, мараць аб сваім нацыянальным вызваленні. Волю ім прынесла толькі Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, сведкам якой і стаў Вацлаў Капліці.

Ён быў відавочцам вялікіх сацыяльных зрухаў, рэвалюцыйных падзей у сваёй краіне і ў Савецкай Расіі.

І вось гэтая фраза:

— Ведаў вашага Купалу...

Канечне ж, я захацеў даведацца хоць пра нейкія падрабязнасці, ды не было часу на

вялікую размову. Тады Вацлаў Капліці наабычаў напісаць мне ліст.

Мінуў некаторы час. І вось у мяне ў руках — «Невялікі ўспамін пра Янку Купалу» Вацлава Капліцкага:

«Вельмі позна, толькі ў трыццатыя гады, буржуазная Чэхаславацкая рэспубліка прызнала Савецкі Саюз. А да таго часу ў ЧСР працавала толькі савецкая місія, якая размяшчалася на віле «Тэрэза». Гэтай місіі

якім размову. Тады Вацлаў Капліці наабычаў напісаць мне ліст.

Мінуў некаторы час. І вось у мяне ў руках — «Невялікі ўспамін пра Янку Купалу» Вацлава Капліцкага:

«Вельмі позна, толькі ў трыццатыя гады, буржуазная Чэхаславацкая рэспубліка прызнала Савецкі Саюз. А да таго часу ў ЧСР працавала толькі савецкая місія, якая размяшчалася на віле «Тэрэза». Гэтай місіі

якім размову. Тады Вацлаў Капліці наабычаў напісаць мне ліст.

Мінуў некаторы час. І вось у мяне ў руках — «Невялікі ўспамін пра Янку Купалу» Вацлава Капліцкага:

«Вельмі позна, толькі ў трыццатыя гады, буржуазная Чэхаславацкая рэспубліка прызнала Савецкі Саюз. А да таго часу ў ЧСР працавала толькі савецкая місія, якая размяшчалася на віле «Тэрэза». Гэтай місіі

якім размову. Тады Вацлаў Капліці наабычаў напісаць мне ліст.

Мінуў некаторы час. І вось у мяне ў руках — «Невялікі ўспамін пра Янку Купалу» Вацлава Капліцкага:

«Вельмі позна, толькі ў трыццатыя гады, буржуазная Чэхаславацкая рэспубліка прызнала Савецкі Саюз. А да таго часу ў ЧСР працавала толькі савецкая місія, якая размяшчалася на віле «Тэрэза». Гэтай місіі

якім размову. Тады Вацлаў Капліці наабычаў напісаць мне ліст.

Мінуў некаторы час. І вось у мяне ў руках — «Невялікі ўспамін пра Янку Купалу» Вацлава Капліцкага:

«Вельмі позна, толькі ў трыццатыя гады, буржуазная Чэхаславацкая рэспубліка прызнала Савецкі Саюз. А да таго часу ў ЧСР працавала толькі савецкая місія, якая размяшчалася на віле «Тэрэза». Гэтай місіі

якім размову. Тады Вацлаў Капліці наабычаў напісаць мне ліст.

Купала. Час многае выветрыў з памяці, але я добра помню, што ўжо тады завязалася сапраўдная дружба паміж ім і чэшскім паэтам Езафам Горам, які быў на 9 гадоў маладзейшы за Купалу. Пазней ён пераклаў вершы Купала на чэшскую мову.

У абадвух было многа агульнага — і не толькі ў галіне светапогляду. Абадва былі строгымі, светлавалосымі, заусёды гладка лагольнымі, ашчаднымі на словы і скупымі на рухі. Гаварылі яны па-руску, і часам я дапамагаў Гору, бо таму часам не хапала рускіх слоў, каб выказаць некаторыя паняцці. Ды і мае здабыткі ў рускай мове былі больш багатымі на вайсковую тэрміналогію, чым на паэтычную.

Неаднойчы я з імі сядзеў у кафе, і да сёння добра памятаю Купалаў погляд, які выдзіраў чалавек ашчадна, добрага і сумленнага. Яму вельмі падабалася, калі я расказваў пра Бабруйск і Бярэзіну, якая вясной 1917 года разлілася вельмі шырока, і вялізныя лідыны пагражалі адзінаму масту. І як я тады аднойчы ледзь не развітаўся з жыццём.

Купала быў негаваркі, уважваў кожнае слова, больш любіў слухаць, чым расказваць. На мяне, тады яшчэ маладога чалавек, ён аказаў вельмі вялікае ўражанне, настолькі вялікае, што я нават прыдбаў сабе для працы беларуска-рускі слоўнік, які толькі ў мінулы годзе падарыў маладому беларуснаму паэту, імя якога, на жаль, забыў.

З радасцю ўспамінаю і пра тыя сустрэчы. Мы сыходзіліся за кубкам кавы ці шкалінам недарагага віна, але было пры гэтым столькі сардэчнасці, шчырасці і агульнай зацікаўленасці, як ужо ніколі потым. Усе мы тады былі маладымі; і сэрцы ў нас былі, як на далоні. Хто тады мог прадвызначыць месца, якое зойме Купала ў беларускай літаратуры, хто мог прадбачыць, што Гора стане народным мастаком, і не толькі па тытуле, але ў сваім сапраўдным сэнсе!»

Мінаюць гады, але не парушаецца сувязь часоў. Жывуць у памяці людзей незабыўныя дні, падзеі, захоўваюцца і мацнеюць сувязі паміж братнімі літаратурамі. І гэты данумент — адна з іскрынак вялікай, харошай дружбы.

Сяргей ПАНІЗНІК.

ДА ПЯМЕЦКІХ СЯБРОЎ

Народны мужыцкі хор Палаца культуры Мінскага аўтазавода выехаў у Германскую Дэмакратычную Рэспубліку. Дзесяць дзён ён будзе дарыць свае песні нямецкім сябрам. Самадзейныя артысты выступляць перад працоўнымі розных гарадоў ГДР, сустраюцца з рабочымі аднагоўнага прадпрыемства «Іфа». Яны выкапаюць для іх на нямецкай мове «Хор вялікіх» з оперы Вебера «Чарадзейныя стралок», адые Штрауса «Блакiтны Дунай», сучасную песню «Дружба — фройндшафт».

У праграме, з якой калектыв выступіць у Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, — класічныя хоры «Ночанька» з оперы Рубінштэйна «Дэман», «Ціхай-ціхай» з оперы «Рыгалега» Вердзі і іншыя.

У канцэртах прагучаць таксама рускія, украінскія, беларускія народныя песні, творы сучасных савецкіх кампазітараў.

У Мінску на гастролях пабываў Камерны народны аркестр «Баян» (г. Масква), якім кіруе заслужаны артыст РСФСР А. Палітаеў. На здымку — выступленне аркестра.

Фота І. ПАУЛАВА.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела вымучаега мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масвай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэры — 22-50-00.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.

Сяргей ПАНІЗНІК.